

1149/13.532

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ბურჯი ეროვნებისა

უძველესი ბურჯი
ეროვნებისა
ქვეყნის
საზოგადოებრივი
ცენტრის
გამაგრილებელი
ნაყოფი

1997
წელი

8-9(26)

ფართობი
სექსუალური

BURJI EROVNEBISA

ფასი 60 თეთრი

გამაგრილებელი ნაყოფი

ღუღაენა

გზეც ისტორია

გზეც ისტორია

კრულ წყალში ვინაილოგური მონაცემებით შევეცადეთ დავდგინდებოდეთ, რომ საქართველოში გვარსახელები ძველი დღი ხნის წარმოქმნილი მოქალაქეა, რომ ჩვენში გვარსახელი პირდაპირ გვარსახელი გვარად წარმოიშვა. ასე რომ, ქართული გვარსახელი ქართული სახელწოდებების და ქართული ერის თანამგებია.

ამ თვალსაზრისით რას გვეუბნებან ქართული საისტორიო წყაროები და საბუთები? ჩვენამდე მოღწეულ პირველ ქართულ საისტორიო საბუთში „დაწერილი ფაქტელისა მღვიმისადმი“, რომელიც IX ს-ის მეთრე სახეობით თარიღდება, გვარსახელება ფიქსირებული, საბუთში დასახლებულა სამი გვარა აქედან ერთი(ფაქტელი) ახსურია და მეორე და მესამე (შუღლიასძე და ტარიასძე) - ვლახები.

ამიტანე ქართლისაო-ში ტაო-კლარჯეთის მთავრის ბერატ I კურაპალატის დროს (826-876 წწ.) ისხენებან ძმები გაბრიელ და სამუელ დონაურები - და ქორევისკოხის იყო გაბრიელ დონაური, მსა სამუელ ქორევისკოპოხისა“. ეს უკანასკნელი - სამუელ დონაური ქორევისკოპოხის თანმდებლობა გაბრიელზე აღრე. IX ს-ის დასაწყისში იყო ვახუშტი ბაგრატიონი მთავარი ძველ გვარებს შორის დონაურების გვარსაც ასახელებს. სხვათაშორის, ეს გვარი კახეთში XIX ს-ის მოსახლეობის აღწერის დიფორმაცია დასახლებულია.

პირველად ბატონმა ზ. ჭუმბურიძემ მიაქცია ყურადღება „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ ერთ მონაკვეთს, რომელშიც დაფანქრულია მემკვიდრეობით სახელზე (გვარსახელზე) საუბარი. ცნობილია, რომ გიორგი მჭრეულე X ს-ის მოღვაწე იყო. რომელიც აღწერა VIII ს-ის ბოლო პერიოდისა და IX ს-ის პირველ ნახევრის მოღვაწის გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება. ერთ მონაკვეთში, როდესაც ნაწარმოებში აღწერილია აშოტ კურაპალატის დროინდელი (ეს IX ს-ის 20-იან წლებამდე პერიოდის ამსუბი, ავტორი წერს: „ხოლო იყო ვინმე ანაური დიდებული წინაშე აშოტ კურაპალატისა და ერეკლე მას სახელი გაბრიელ დაფანქრული, და აწ ნათესაეთა მისთა პეტრის დაფანქრული“. შემდეგ ამხილვისაც, მსგავსად აღიქმისა, ხანძთის შინა დოკუმენტის ყოველთა დაფანქრულია ვიდრე დიდებულია დიდებულ“. ორი აზრი არ შეიძლება არსებობდეს სწორია მცენერია, როცა დაფანქრულში გვარსახელი დანახა. გიორგი მჭრეულე პირდაპირ გვეუბნება: ახლაც (ეს ერთი საუკუნის შემდეგ) გაბრიელ დაფანქრულის ნათესაენი (ეს ამ შემთხვევაში, შინამთავალს) დაფანქრულის გვარს ატარებენო.

XII ს-ის საბუთში „დაწერილი ჰიპატერისა მღვიმისადმი“ ეკითხვობან: „და მუნ-შინა დამკვიდრებულთა მამათა და მათა ქონებით მიხითარისქენი დავითის შუღლით ოქიათ და მახარაიბრაკი და ოვანე“ - გაბეზინებრენ ღმერთბან მიკურისამდე უბრუნით მიხითარისქენი დავითის შუღლით ოქიათ, მახარაი, ბრაკი და ოვანე.“ თანამდროვე ყაიდახე ის ასე დაი-

წერებოდა: ოქია, მახარაი, ბრაკი და ოვანე დავითის ძე მიხითარისქენი ამ შემთხვევაში მიხითარად თითხი ჩამთავილელი მისი გვარსახელია, რომელია მამასაც დავითი ერეკლე.

რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში, ერთსა და იმავე რეგიონში (სოფელში), ქართული საისტორიო საბუთებით თვალყური ედგებნა ერთსა და იმავე გვარებს მცვალითად, ახსნური ტოხაძეები (ტოხაძეები, შუმდგვრონიდელი ტოხიშვილები) პირველად 1200 წლის საბუთში არან დასახელებულია. ეს გვარი თითქმის ყველა საუკუნის საბუთში არის

ფიქსირებული XVIII ს-ის ჩათვლით იგივე შეიძლება ითქვას ჭარბოვლების გვარზე, რომელიც ხუთ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში გადამოიდა მემკვიდრეობით თაობიდან თაობაზე ჭარბოვლები XVIII ს-ის დასასრულს ამოწყდნენ. სატახტო სტატუსი არ გვაძლევს საშუალებას გავაგრძნოთ ცი-

ტატების მოცემა ქართული საისტორიო საბუთებიდან, რომლებშიც გვარსახელება ფიქსირებულია. ის ყ უნდა ითქვასარმ ძველი ბეგრ ქართულ გვარსახელებს, რომელიც დღეს არის ცოცხალ გვარებს შორის, საფუძველი საუკუნეების წინ აქვს წაყრილი. ორივე სიტყვით უნდა შეგერდეთ სხვაურ გვარებზე საბედნიეროდ ჩვენამდე მოაღწია XIII და მომდევნო საუკუნეების სიყვითის სულთა მატარებელმა. XIII ს-ის სიყვითის სულთა მატარებელში მოხსენიებული გვარები დღესაც იმავე სოფლებში არის განსახლებული აქ ამ გვარების ჩამოცილას აზრი არა აქვს და დანტერესებულ მკითხველს ისინი შეუძლია ნახოს შესაბამისი გამოცემებში. მხოლოდ ერთ ციტატას მოყვან ბატონ მ. ჩარიოლანის ნაშრომიდან „სოფ. ულდავის წმ. გიორგის ეკლესია (ჯგერავ) აშენებულია ძმების ანტონ და მიხეილ უმერანების მიერ (XIV ს.) ამ სოფელში დღესაც მხოლოდ უმერანები ცხოვრობენ ეკლესიაც და სასაფლაოც მხოლოდ მათ ეკუთვნის. სოფ. ულდაშში (დაბა მესტია) მაცხებარის ეკლესია აუშენებია და მოუხატეს შაღვა ქართველანს (XIV ს.) სსლენერის მიუხერის მთავარანდოლის ეკლესია აშენებული და მოხატულია იველიანების მიერ (XV-XVI სს.) ამ ეკლესიის კაცი (და,კნ მარე) ახლაც იღვანდებ არიან“.

ამრეად, ქართული გვარსახელები მოხსენიებულია ყვედაზე აღნიშნულ საბუთებში. სოცირითი გვარსახელი მრავალ საუკუნეს თოვლის. მაგრამ ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ ისტორიის სიგრძეში წარმოქმნილმა ყველა გვარსახელმა როდი მოაღწია ჩვენამდე გვარსახელი, როგორც სოციალური ერთეული. შეიძლება მომკვდარიყო, ერთი გვარიდან ანუ დედა-გვარიდან ახალი ანუ შტორსაყრი გვარსახელები წარმოქმნილიყო. ძველი გვარსახელები განსაკუთრებით საქართველოს იმ რეგიონებს უგვარსა, რომლებსაც გარშემოტრის თაყდასმელები ყველაზე ნაკლებად შეეხო.

ქართული გვარსახელები

(ნაილი მერკა)

ადიდებს სული ჩემი უფალსა

გაერქმნა მისი
მეცხველი

- 22 იანვარი (სახლი სტალინი 4 ავტოსტოპი) - ხსენება მწველ-საძებრებისა, მოციქულისა სწორისა მართა მადლ-ლოცვისა.
- 27 იანვარი (სახლი სტალინი 9 ავტოსტოპი) - ხსენება დიმიტრიასა და მკურნალისა პატრიკლეონისა.
- 6 აპრილი (სახლი სტალინი 19 ავტოსტოპი) - ფორსივადება უფლისა ღვთისა და მაცხოვრისა ჩვენიანსა იესო ქრისტესი.
- 15 აპრილი (სახლი სტალინი 28 ავტოსტოპი) - მიხნება ყოვლადწმიდისა დევეულისა ჩვენიანსა ღვთისმშობლისა და მარადისა ქალწულისა მარიამისა, მარიამობა.
- 28 აპრილი (სახლი სტალინი 10 სექტემბერი) - ხსენება დიდებულისა მოწამისა შუშანიასა.
- 29 აპრილი (სახლი სტალინი 11 სექტემბერი) - თაისწყვითა პატრიონისა დიდებულისა წინასწარმეტყველისა და ნათლისმცემლისა თაისისა.
- 8 სექტემბერი (სახლი სტალინი 21 სექტემბერი) - შობა ყოვლადწმიდისა დევეულისა ჩვენიანსა ღვთისმშობლისა და მარადისა ქალწულისა მარიამისა ღვთისმშობლისა.
- 14 სექტემბერი (სახლი სტალინი 27 სექტემბერი) - შაოფლი ახადებება პატრიონისა და ცხოველმყოფელისა ვეგარიანსა, ვეგარიანადებება.

სანთლის ღანთობის
შესახებ

სხვათა შესწავლავა და მსახურება შობისა, რომელია ქრისტეს კაცსა შეუღალა დაამტკიცოს თვისი ყრავილება და სასოება დღორითა ძველითაგანე მადებულ არს ანთებს ეკლესიაში წინაშე ხატისა წმინდასანთლისა. რას ნიშნავს ეს ხატებება? რას მოსწავებს წინაშე ხატისა ანთებულ სანთლად? როგორადაც ამხნის წმინდანი მამისა, როგორც კაცი სანთლის ადანთებს წინაშე ხატისა, ამით იგი ხელვლითა სურითა გამოცხადებს დღორისა, რომელსი გულაც და სულაც არის ანთებულ ყრავილებითა, სიყვარულითა და სასოებითა ღვთისადნა. ყოველია შობისა ურცხვითა ქვეყნითა სიყოფიერითა, გაბეჭდ გამოჩნეული არს ტანება და სანთლი ძიანად ღვთისა მსოფისა რომელ იგი არის შუადღისად ცნებისა და ეკლესიისა მასალადაც. ესე იგი თაღლითად, რომელსა ფურცლი შერებს სხვათა და სხვათა ვეფილითად. მამასადამე იგი არის, ყოველ სურთა შობისა ურცხვითისა და უწმინდისა გარდა. შორე მნიშვნელობა აქვს ანთებულ სანთლსა იგი ანთებს და აბობის გარეშის თვისისა, მამასადამე იგი გამოხატებს მადლს სულისა წმინდისა, რომელ ყრავისადე აბობის და ანთებულსა ეკლესიასა, ეკლესიასა და კარგის მშობისაგანელებს ძიქვის მართაშეცხისა ის კაცი მშობისა, რომელაც ეკლესიაში ადინებს სანთლსა გარდა ვერცხისა ღვთის მსახურებისა და შეწირვისა აქვს შორე კარგისა რომელიც უფრო დიდს ფასის და მნიშვნელობას აძლევს მას, რომელიცადე ახლა უნდა ესთქვათ ზენ მისადე.

წმინდასანთლის ანთებობა მსახურება და შერწინა ღვთისადნა მით არის კარგი, რომელი ანთებულ იგი შეუღალა ადამიანის ყოველსა კაცსა. ესე იგი არა თუ მღვდლისა და მუქებელისა, არამედ თვისი ღვარბობისა, დღორითა უფროებს არა რაღაფთისისა შესწავრებისასა, არამედ ვერავინსა შერწინებისასა. შორეც იმ უფლითა, რომელც რბნა ეკლესიისა ვეფილად სანთლისადე. მრავად ყრავდ პატრიონისა და ღვთისა ხაზინა საქმე სრულდება.

წმინდა მარიამა მადლლოცელი

წმინდა მოციქულია სწორი და მწველსაცხელე მართა მადლ-ლოცვის ხსენებასა ეკლესია ზეშობის 22 ივლისს (სახლი სტალინი 4 ავტოსტოპი) იგი დიდება პატარა ქალაქ მადლლოცა, რომელიც კაპრანუშის ახლისა შეგებრებულა. ამ ქალაქის სახელი მართაწმინდისა წყლისანი საუკუნოდ შუშანიას ისტორიასა სახარებუნად არაფერი ვიცით წმინდანისა ახალგაზრდისაზე ვიცით მხოლოდ ის, რომ უფალსა მისგან 7 წელი უმკანდეტა ამ დიდან მართაწმინდა ცხოვრებასა დაიწყო და ქრისტეს ყრავილე მოწვევ გახდა.

მართა მადლლოცელი გაეცა უფლისა იუდეისა და გაღვლეა. იგი სხვა ქალაქების ყრავდ ვეხსარებუნდა მას მართაწმინდა არ მარტოე ვეღვლითა ხე მამადელი მაცხოვრისა, დაიწყო ვეგარცმისა მამისა რიცხა დევენიანსა გამო დაიფარებუნ მოციქულებითა. იგი წმინდა ღვთისმშობელ მარიამისა და წმინდა თანელ ღვთისმეტყველისა ყრავდ უმხარად დარჩა ბოლომდე.

მასხარებლები ვეგარიანს მღვთისმთვითა შობის სხვა ქალაქებსაც ახსენებუნ რომელიც ვეღვლითან გამოხატებუნ მაცხოვრისა. მკურნა პირველ რიგში ეკლესიან ვიხსენებ მართა მადლლოცელისა მობსენებუნ. ამისა გამოჩნებუნ მას უფლის სხვა მოწვევ ქალაქისად.

მართა მადლლოცელი დღესწორი უფლისა დასაფლავებასაც მას მასა, როგორ შეასვენებს აკლდამაში თსებ არამოხილად და ნიკოლოზისა მაცხოვრისა და ღვთისა ამხატებს აკლდამაში შორე დღეს. მამისა მსახურებისა დიდებისა იგი ქალაქი არ გევიდებს საფლავზე მისადე დღეს. ეს კარსა დიდობა ხსენებუნ წმინდასაცხელე მადლლოცელისა უფლისადნისა სურველიანა ზევიტე ცხოვით. თანე მასხარებელი ვეამობისა მართაწმინდა იგი შევიდა საფლავზე რომ ვარე ყოველ ბეღლითა ვეამოფარებუნ. ღვთისა დანახობისადე იგი მოწვევებისა პეტრესა და თანებისა მისი და ამცხრე ადღეს უფლი საფლავისადე და არა უწყო სადი დიდებისა იგი. (სანე 20.2). მოციქულები გამოხატებს, დათავადებუნ საფლავი და უნან გამოჩნებუნ მართაწმინდა ყოველ აკლდამისადე და მწარედ ვეპიონებუნა აქ ვევიდა მას უფლისა რთი ახელვითა ადღესაცხელე რასსა სტარე - კუთხისა ატრებუნ ქალს ანგელისა. აქვს გამოხატება მღვდლოცელისა ადღესაცხელე მაცხოვრისა მართა მადლლოცელისა და სხობე: ვე შეგმობებუნ ვე რამეო არდა აღმარებ ვარ მამისა ხეხისა. წარედ მითა ხეხისა და არქე მათ ადელ მამისა ხეხისა და დღვთისა ატრებუნ (სანე 20.17) განმარბული ქალი მოციქულებთან გაიქცა და ახარა მათ: ანთებულ უფალი. ეს იგი პირველი ქალაქია ადღესობის შესახებ. მართა მადლლოცელისა მოციქულებსა ახარა მაცხოვრისა მკურნალისა ადღესობა.

წმინდა ვერდი მოციქობისა, რომ მართაწმინდა მოციქულებსა გაეცა საქმეებულად იგი წარმოხდა რომისა ბეღლი და ეკლესია ახარებდა ქრისტეს ადღესობისა თე ვნებ შეეცხვებუნდა. მათ იმეც სიტყვებსა უფორებდა, რაც ახარა მოციქულებსა: ვე ვნებ უფალი. ანე მართა მართა მადლლოცელისა მადლი იტყობა იგი იმპერატორ ტიტოპროსისა მადლი და ქრისტეს ადღესობა ახარა მართა მადლლოცელისა იმპერატორისა ადღესობისა და ახალი ცხოვრების სიმბოლო ვეილა. ცერცხი შერგანა და უფარა ქრისტე ადღესობა. აქვან იდგის სათავე ადღესობისა შერგული ცერცხისა ნუქებისა ტრადიცი.

მართა მადლლოცელი ატრებუნდა სახარების ქალაქების იტალიასა და რომში. უფე ხანში შევიდა მართაწმინდა რომიდან ვეფიქრობ ვედასახლდა. სადიც წმინდა მოციქული თანე მასხარებელი მღვდლოცელისა, რომელიც მისი მობსახობისადე დაწერა სახარებისა ვე-20 თავი. წმინდა მართა მადლლოცელისა აქვე დასრული სიცოცხლე და აქვე მობარებს მამასა.

ეკლესია დღე კარებს მადებს ამ მწველსაცხელე ღვთისა მარადმდებლობისა ეკლესიანსა მოციქულისა სწორად შერგული მართაწმინდასა უფლი უფარება არა მარტო მისი დიდების გრძობა, არამედ დამკრებუნისა და ვეგარცმისა დროსაც მართა მადლლოცელი ვანე შერგებუნ მის ბეღლით იგი.

მართა მადლლოცელი ამ დიდს სიყვარულითა და თანადგობისადნის გამოხარა უფალსა სხვა მოწვევ ქალაქისადე და მამათა ის უმარტოე სობა, რომ მისი მკურნალი ადღესობის პირველ მასხარებელი ყოფილეო.

სარწმუნოება

წინადაკისი პასაჟაჟი და ბარკოა მოწოდებების წინადადება

წმ. მაქსიმე აღმსარებელი დიდადი დაახლოებით 580 წელს იგი კონსტანტინოპოლის მცვენი, კეთილშობილი ოჯახის შვილი იყო. მშობლებმა მას ფართო ფილოსოფიურ-თეოლოგიური განათლება მისცეს და როდესაც სიწმინდის ასაკს მიაღწია, ბიზანტიის იმპერატორმა ირაკლიმ იგი თავისი მდივნის თანამდებობაზე მიიწვია. ირაკლი იმპერატორი, რომელიცაც ის იყო, სპარსთა ტყვეობისაგან იხსნა ცხოველმყოფელი ჯვარი უფლისა და ფეხშიშველმა და მდაბლად განმარტულმა სამეფო სამოსლისა-განა თავისი ხელით მიიტანა უფლის საფლავთან. მაშინ ჯერ კიდევ გულ-წრველი მართლმადიდებელი იყო და თავის ქვეშევრდობაში დიდი სიყვარულით სარგებლობდა. წმ. მაქსიმემ სიხარულით მიიღო იმპერატორის წინადადება და დიდხანს ემსახურა მას სიყვარულითა და ურთიერთობით.

მაგრამ ირაკლის მეფობის ბოლოს ეველავური შუცვადა აღექვანდნის პატრიარქმა კიროსმა, რომელიც ცდილობდა, რომ თავის საპატრიარქოში მცხოვრები მრავალრიცხოვანი მონოთეისტური 1 კონტრაქტის შემოღებინა. გადაწყვიტა სარწმუნოებრივი კომპრომისისათვის მიემართა და დაიწყო ქადაგება იმის შესახებ, რომ თუკაც ქრისტე ჭეშმარიტი ღმერთი ყავდა და აღამანიც (როგორც ამას მართლმადიდებელი ეკლესია ასწავლის) ნება მხოლოდ ერთი აქვს - დეოანბრივი ეს ახალი წყაღება. რომელიც მონოთეისტობის ("მონის" ბერძნულად "ერთი" ნიშნის, თელმა- ანებას) სახელწოდებითა ცნობილი. მალე კონსტანტინოპოლის პატრიარქმა სერგიმაც შუიწუნარა მან დაარწმუნა ირაკლე იმპერატორი, რომ ამ კომპრომისითი აღმსარებლობით მას შესაძლებლობა მიეცემოდა აღმოსავლეთში მცხოვრებ მრავალრიცხოვანი მონოთეისტთა შემოსილკებისა.

ამ დროს ბიზანტიაში სულიერი ერთიანობა დარღვეული იყო. ქვეყანა სასრესითან მრავალწლიანი იმის შემდეგ მღვდელთაგანებმა და მომანობამ მოიცვა. მუჰამედის შიქში დაეყუებული კიჰრია თავისი ქადაგება არაბეთში და ამით შიავიანობელი მეთმარი არაბების პირველი რაზმები შიქში მოადგნენ სირიის, პალესტინისა და ეგვიპტის საზღვრებს.

ირაკლი იმპერატორმა შუიწუნარა კირის და სერგი პატრიარქების შვიონებანი და თავის მიმართებაში მოუწონა ხელის გრწმუნეთა ქრისტეში ჭეშმარიტი ღმერთი და აღამანი ერთი დეოანბრივი ნებით და, ამრთად, გაერთიანებულნი მართლმადიდებელნი (დეოანბრივები) და მონოთეისტები. მაგრამ იმპერატორმა ვერ მიაღწია თავის მიზანს. წმ. სოფრო-ნიუსმა, იერუსალიმის პატრიარქმა დაწერა შთაბრძნული პასუხი იმპერატორის მიმართ, რომელიმაც მითითებდა, რომ მაცხოვრის დღეცა გუისამანის პაღში- ამამთ, შუიწუ

შესაძლებელი არს, თანა-წამი კდინი ნიჭებან სასუფელი ესე ხო-
ლო არა ვითარ მე მწებავს არამედ ვითარცა შენ (მ 26,39) -
ნაილად მოწმობს სრამი ქრისტეში ირო ნება: დეოანბრივი და
ადამიანური და, რომ უფალი ნებაყოფლობით უმორბილებს
თავის ადამიანურ ნებას- დეოანბრივი.

რომის პაპმა განკვეთა ახალი ერესი (წყაღება) მონოთეისტებზე არ წაიფინენ მეფის მიერ შემოთავაზებულ დიპლომაზე ნაცვლად სასურველი ერთიანობისა, მეფემ სარწმუნოებრივი კომპრომისის უმართებულუბრად წარუმატებელი მცდელობით მხოლოდ ახალი მღვდელთაგანა გამოიწვია. მალე მოუფე გზაზე დადგარა მეფესა და მის სამეფოს გარედანაც კვია დეოანბრისხება. 634 წელს არაბთა ურთლებმა იმარ ხალიფის მეთაურობით სასტიკად დაამარცხეს ბიზანტიის ჯარები, 636 წელს კი დაიპყრეს დამასკოს სირიით და იერუსალიმი პალესტინითურთ.

ირო წლის შემდეგ, 638 წელს გარდაიცვალა კონსტანტინოპოლის პატრიარქი სერგი, მონოთეისტების მქადაგებელი მის ადგილას არჩეულ იქნა პიროსი, თავისი რწმუნეთა და აღმსარებლობითი მრეფევი პიროვნება. იმპერატორმა ირაკლიმ, რომელმაც დანახა თავისი ღონისძიებების უმართებულობა და მიერ შედგენილმონიანთა, უარყო თავისი "მონოთე" და ამის შემდეგ მალევე გარდაიცვალა. ჭეშმარიტი სარწმუნოებაზე მობრუნებულა.

ირაკლი იმპერატორის სიკვდილის შემდეგ წმ. მაქსიმემ დატოვა სამეფო მდივნის თანამდებობა და 57 წლის ასაკში ქრისთოპოლის მონასტერში განმარტოვდა, სადაც გაიკრთა და მალე ამ მონასტრის წინამძღვარც გახდა. მაგრამ რამდენიმე წლის შემდეგ, როცა დანახა, რომ მღვდელთაგანა არ წყარდებოდა და მონოთეისტთა წყაღება უფრო და უფრო ძლიერდებოდა, იგი გაეცადა მტერობისა და მრადილო აფრიკის, კართაგენის მხარეში გადაიხვეწა.

მალე კართაგენში ჩამოვიდა პატრიარქი პიროსი, რომელსაც დატოვებდა თავისი კათედრა და კართაგენის მხარეში მონოთეისტობის ქადაგება დაიწყო. წმ. მაქსიმე წინააღმდეგა მას. მის მიერ მოწვეულ კრებაზე პიროსმა მონიანი მონოთეისტობა უარყო და მართლმადიდებლობის დასაცავად წიგნიც კი დაწერა, წმ. მაქსიმესთან ერთად პიროსი კართაგენიდან რომში გაეხე საურა 645 წელს, სადაც ისინი სიყვარულით მიიღო პაპმა თეოდორემ.

ამ დროს მეფობდა ირაკლი იმპერატორის შვილიშვილი, მონოთეისტობის ერთგული, კონსტანტი, რომელმაც მონოთეისტების ახალი "განება" და ბრძანება გასცა, რათა ყველა მართლმადიდებელს მსული იგი ახლადარწმუნლმა რომის პაპმა წმ. მარტინმა უარი თქვა კონსტანტის "განების" მღვდლებზე და მოიწვია კრება, რომელზედაც წმ. მაქსიმემ

მართლმადიდებელი ეკლესიის სპირიტი ბურჯი

(გაიკრი ბერია)

დასვლეთის 105 ებისკოპოსისგან შემდგარ დასს მოახსენა მონოთეოლოგიური განწმენკების ცდილობება. მაგრამ იტალია მაშინ ბიზანტიის იმპერიაში შედიოდა და განიხილებულმა იმპერატორმა წმ მარტინი და წმ მაქსიმე ქვეყნის დალატში დაადასმულა. შეპატრონება ისინი და კონსტანტინოპოლში ჩამოაყენა. შემწებული პიროსი სასწრაფოდ განუდგა მართლმადიდებლობას და კვლავ მონოთეოლოტობა აღიარა. წმ მარტინი გადაასახლეს ერთიშში, ტატიის ხერსონესში, სადაც იგი გარდაიცვალა 655 წელს (მაისი ხსენება 14 აპრილსა). იმპერატორმა წმ მაქსიმეს გადაბრუნვა განიზარა და მიუგზა-

ნა თავისი წარმომადგენლები, რომლებიც ცდილობდნენ ხელი მოეწვინებინათ მისთვის იმპერატორის განგებაზე. თავდაპირველად იგი სამეფო პალატებში ჰყავდათ. როდესაც დანიახეს, რომ ვერ გასტებდნენ, ჯერ კონსტანტინოპოლის დიდელში ჩაატდეს, ხოლო შემდეგ თრაკიის ქალაქ ვიხაში გადაასახლეს. შემდეგ ისევ სამეფო ქალაქში ჩამოიყენეს და წმ თეოდოსეს მონასტერში მოათავეს, სადაც მასთან მწვავე კამათში გამოდიოდნენ სენატორები და მღვდელმთავრები. ზოგი მათგანი პირდაპირ კარახობდა მას, თუ რა ფორმელის აღიარებას შეიტკებოდა შეუის მრისხანება დაუკებინა. მაგრამ წმ მაქსიმე ურყევად იდგა მართლმადიდებლურ აღმსარებლობაზე და არავითარ ეშმაკობას და კომპრომისზე არ თანხმდებოდა. მაშინ იგი მარმარალოს ზღვის ნაპირას გადაასახლეს, სადაც ორი წელი დაჟყო საშინელ ვიწროებასა და ჭირში. მაგრამ წყვილობითა და ზებზრად (თუ ვინმე გაბედვდა მასთან საიდუმლოდ მისვლას), უდრეკად იცავდა ჭეშმარიტებას და აერეკლებდა მას.

მონოთეოლოტობის შესეკურნათ ამით ვერ დაკმაყოფილდნენ. მათ ხინდისსა და ებონებას უმდრეკვდა მართლმადიდებლობის მედგარი დამცველის ხატო და შეახსენებდა მათი წარმატებუბის წარმავლობას. წმ მაქსიმე კვლავ გამობახების სამეფო ქალაქში, სადაც იგი მეფის მოხელეებმა დამკითხეს და სასამარალოს წინაშე წარადგინეს. მათ განსაკუთრებით აინტერესებდათ, თუ როგორ მოახერხა მან თავის დროზე, აფრიკაში, დაწრწმუნებინა პიროსი პატარაქა, უარეყო მონოთეოლოტობა. წმ მაქსიმეს პასუხი ასეთი იყო: „მე რომ ის წიგნები მჭონდეს, რომლებშიც ჩაწერე ზეენი საუბრები პიროსთან, საამოუნებით გაჩეკებდილი მათ, მაგრამ ისინი ჩამომაროვეს და მხოლოდ ნაწილობრივდ შემიძლია გეკმინისრო ის, რაც თქვა გადმოცემული თუქცადა, ჩემი საკუთარი ამ საუბრებში მცირედოდა აზრეც კი არ ყოფილა. ყველაფერი, რაც თქვა გადმოცემული, თქვენ შეეძლიათ ნახოთ წმ წერეილას და წმ მამათა თხზულებებში“.

ამის შემდეგ მსაჯულები ბრალს სდებდნენ მას ამპარტაქებაში, იმაში, რომ იგი მხოლოდ თავის თავს

მიზნედა ხსინსა და ცხონების დირსად და სხეულის წმ წმედლ ერეტიკოსებად თვლიდა. არადა, მონოთეოლოტობის დანი - როცა ბაბილონში ყველანი თავგანსაკუთრებულნი სამი წმინდა ყრბა არავის განსჯედა, ისინი მხოლოდ ერთ რამეზე ზრუნავდნენ: როგორც თვითონ არ გადახრილიყვნენ ჭეშმარიტი რწმუნისაგან. ასევე, დანიოდი, რომის ხახას მიეკუბული, არ განსჯედა იმათ, ვინც მეფის ბრძანებას ასრულებდნენ და არ აღაულებდნენ ღოცებას ღვთისადმი. მას სიყვდილი კორონა ღვთის წინაშე შეკოვლებას და მხოლოდ ამაზე ფეკობდა. და, რუ დაუშვებს დებოთი, რომ მე ვინმე განსჯეო და ვთქვა, რომ მხოლოდ მე ვცხოვნილი-მეოქო, მაგრამ მიზნეენია მოეკვდო ვიდრე მართლმადიდებელი სარწმუნოების წინაშე შევეკოლო“. მსაჯულები მაქსიმეს უკოცებდნენ, რომ მიუღმა ქრისტიანულმა სამყარომ კანონებად გამაოცხადა მონოთეოლოტი პატარაქა და აღმოსავლეთის ყველა პატარაქასა და იერარქს მასთან ურთიერთობა აეკს, რომ პაპის წარმომადგენლები მასთან თანამსახურებებს და მასთან უნარებთან და მხოლოდ ის, მაქსიმე რჩება, რომელიც არ აღიარებს პატარაქას. ამაზე წმ მაქსიმემ უპასუხა, რომ ათუნდაც მთელი სამყარო ეხიაროს პატარაქთან, მე არ ვეზიარები მასთან, რადგანაც ვეცი სულიწმინდისაგან, მაკულ მიეკუბულის: გზით, რომ ანგ ებონებეც უნდა მიეკენ ანათემას, თუკი ისინი სხვა, არამართალ სახარებას ამცნობენ“.

რა დანიხა, რომ წმ მაქსიმე ურყევად იდგა ჭეშმარიტ რწმენაზე, იმპერატორმა ბრძანა სასტიკად ეწამებინათ იგი. წმ მაქსიმეს ენა ამოგლეჯეს, დაუშხსტროეს და იდაყვამდე მოსტრეს მარჯვენა. ცოცხალ-შეკვარი მოწამე მისი ორი მოწალის, ორი ანასტასის თანხლებით გამოგზავნეს პონტოს ზღვის ნაპირას, სამეგრელოში, სადაც იგი გარდაიცვალა 662 წლის 13 აგვისტოს.

წმ მაქსიმე აღმსარებელი ძველ ქართულ მწერლობაში მეტად პოპულარული იყო არსებობს მისი ცხოვრების ორი ძველი ქართული რედაქცია - ერთელი და სენაქსარული. მისი თეოდოტო-დომატოკური და ვე ზეგეტიკური თხზულებანი (პიროსის და მფისტეს სიტყვისებები, (სადაც მისი მასუხება მიეკუბული დომატოკის რთულ საკითხებთან დაკავშირებით პატარაქ პიროსის შეკითხებებს, არეოპაგეტული ტრაქტატების განმარტებანი), ეპისტოლეები, რომლებშიც მნიშვნელოვანი თეოლოგური საკითხებია განხილული, მოკლე პოლემიკური ტრაქტატები მონოთეოლოტო და მონოთეოლოტო წინააღმდეგ და სხვა თარგმნილია ჩვენს დიდი ათონელების, შავი მთისა და გელათის მოღვაწეთა მიერ.

(ნაილი ზეკა)

მართლმადიდებელი ეკლესიის სამი დიდი ბურჯი

მასალა მოამზადა დამანა ზედიმზვილმა

სარწმუნოება

ქართული ლიტერატურა

გვიგ.ლიპიძე

მთარ ბავბაძე

ქართული კაპიტალიზმის „ლიტერატურული ეთიკეტიზმის“

ქართულ ლიტერატურაში (ველისხმობი V საუკუნეიდან ედრე XVIII საუკუნემდე) მდიდარი მხატვრული სამართი აქვს ცნება „ლიტერატურის“ შინაარსი აქ თავისი საკუთრივ მტრება. შუა საუკუნეების სასულიერო მწერლობის ეს მნიშვნელოვანი განი გამომავლის, ფანტაზიით შექმნილის მხატვრული პრინციპი არ იცნობდა უნ- და აღწრადყო რეალურ „სენსაქსილ“. „ქვესმარტ“ ამავე და ეს ასევეა ლიტერატურული თხზულებებში მოქმედებენ ისტორიული არ- სული პერსონაჟები. გაბაძეც კლავია ფაქტები სიმართლე კონკრ- ტული მომდარი ამავე ასევე დროს მწერლის მიხინ იყო რეალურში ებოე იდეალური განსოვადებული ნიშნ-თიხების და იდეალური გმირის დახატეოი შექმნა წინდანის, ჟოვრელი მოღვაწის მისაძახ სახე დღეს უკვე საკმაო არ არის ის ფაქტი, რომ აგიორავი რე- აღური ცხოვრებდან აღებული მასალით ხელმძღვანელობდა. იგი ამ მასალის მიხედუი ქნადა თავის იდეალს. აგიორავს სქინა იდეალი შეეისა, შეესაბუნისა, საეღვანო ხილათია. ესისკობისა და სხვა (ეე აუ- ციანური იდეური ბრბოლის მხატვრული ასახვის ზოგიერთი საკითხისათვის ქართულ ლიტერატურაში თბ. 1984 წ.

ეს პრინციპი განსახიხებების საერთო იგი ბინატურისა და ქართულ ლიტერატურაში ამბობაც ამბობენ, რომ ლიტერატურა არის სრ- კრებული ხალხის მწერლობის ნაწარმები მდიდარი თხზობის ის- ტორიული ნაკადი, მდგრამ ამ ისტორიული მასალების მეთხიხებულ მო- ტინის თუ პერსონაჟის სულიერი სამართის ფაქტი ნოვანების წარმხების განმასაზრეული მანვე მხატვრული ხელება, ამრადისაგან მტრედის გამოისახება.

ქართულ ლიტერატურაში, როგორც სავთოდ შუა საუკუნეების სასულიერო მწერლობის ამ განში, სახისმეტყველებას მახლობლი აზროვნების საფუძვლად უდევს ამ გროსისათვის გავრცელებული პარ- აღიღებელი სახების, ლიტერატურული კოდექსის ცინობლი ინერვი- ანტიული მოტყეების გამოხელება თხზობის ატებისა და ჟოვრელი იდე- აღების შესახებდად მათი კონტრატება-გაზრების ხელებდა მბრ- ბი, რომ თხზობისადა არ იყო ის, კონკრეტოში, რთოდე მწერალი ფა- სიდა. შუა საუკუნეების ხელოვნის დევიზ ამბობაც გვეხს უც- ნარდად ართერი სქმნი იმედიდუ-ღური არ არის, მადლიანისათვის ქრისტესი ზედა საეღვანო მხატვრობამ უნდა შექმნას არა ამა თუ ამ კეთის ფანტაზიის მონაცემებით, არამედ ის საქრისტიანი მრევლის კონკრეტო ხედას უნდა გამოისახებოდეს. იგი უნდა იყოს ისეთი, რო- გორც იგი სინამდვილეში ქრისტე და არა ისეთი, როგორცაღე იგი უნ- მისე წარმოსახვით. ამბობ მათს ატებითა გარეშად წაშლიდი უნდა ყოფილიყო ისტეტი მუხია, იმედიდუ-ღურისა (ე დანდია. ე გოუვათ-შეშინების წამების“ მხატვრული სავთიეთის ისტორიკო-მეცნიერისათვის, თხო მომხიბვა, 261, 1986 წ. გვ 78-79).

ურთიდან ქრისტეს პირველსახე ეველა ლიტერატურული ნაწარ- მების იდეალური გმირის გამოისახებისათვის მისაძახია. ეს ეთარება მწ- კრლის კლასში ათვის ეწ. აქონის“, „ლიტერატურული ზედალის“ მხედველი წერის უკრანსებდა.

გამოსახვის მართი სურების გამოხელება - იქნება ეს სტეპიციის თუ მოტყეების კოდექსი პარადიგმატული სახების - ქართულ ლიტერატურაში თხზობის სხვადასხვა დონეზე გამოვლინდება: ეს შეიძლება იყოს ფრაზა, ციტატა, დიალოგი, მონაცეოი, უცელო

დახასიათება, სოვეტის კომპონტი არ კომპოზიციის დედალე და ამ დღეს მცენარებაში აღწესხული და შექნაედილია სასულიერო პრინში მრავალი ასეთი მხატვრულობის შემქნელი“ ლიტერატუ- რული კოდექსი მართი მადლის შემოსული ბინატურული ლიტერატურა- დან თუ ხალხური სოველებიდან იგი შეიძლება იყოს ექმნის განე- მარება, თმის მოწველა, სტუმარმასხინილობა, ქეთი ჩაქოლეა ნადრობის და სიმართლად შეეღობა. მისი დანხილების საწარულებიას და სიმარ- ჩეუბების, მორალური იდეალის, პირველ წინხანის მხედვების, წინდანის მშობლების და ბეეშობის დევის რისხების და ექმნის მო- ტყეში, წარმართია გაქრისტიანების, პილიგის, მარტვილის უარეკე- ბის, ასევე მისი ანუ სწავლობი სრულიყოფის, საწარის გაყოფის წინხანთან დაძარსპარებისა და მისი საეციკლდის ხელოვნის განმორების უდართი წყლის აღმბეუბების მართი მბლონები ქართული ლიტერატურის მხატვრული სამართის აზრების აგიორავი სხ- ვადასხვა საგნითა, ცხოველია და მცენარეოი სიმბოლეც ამბობაც სამართლიანად აღნიშნენ, რომ გამოსახვის მართი სურების განხი- ლე შექნადა მთარ მხატვრულობის თავისებურების იმდრონ- დელ მწერლებამო“ (რ. ხრატე ძეგლი ქართული ლიტერატურული აზროვნების საკითხები, თბ. 1975 წ. გვ 159).

სახისმეტყველებით ეწ. ვაჟა-ფშაველას მსახედაც ლიტერატურაში შემოსული ფაქტობრივად ბიბლიურ სახით პარ- აღებულად დახასიათა (რ. ხრატე ქართული ლიტერატურული სახისმეტყველებისათვის საკითხია ხელოვნება, 1990 წ. მბ. 17).

ქართულ ლიტერატურაში აღწესხული სუბიტიანალი მართი ლიტ- რატურული მოტყეებიდან თუ მბლონებიდან ეველა რთიდი იქნეს პარ- აღების მიხედვლობა, თემატი ამ კითხის ათხილ მამთა ცხოვრების მრავალმხრე გამოხიხებელი ძველები.

ქართულ და ბინატურ ლიტერატურული ძველებში მართი დიტ- რატურული ზედალის მნიშვნელობის იქნეს წინდანის ცხვრის სადღეისი განმკრებებისა, გადამხიხებისა, ექმნისა განმხსიხების ფე- ქეთი წიხა ითენეს სადღეისი „ექმნეული ენზე მოუხდა და სუა კან- დელის მბოგან, რომელი იგი ეველა სადღეისა უნდა მისის და შეეყუ- დედ ეთარკან და იდელებად დმწროსი“ მტერი საურეცე 1. გვ 307). წიხა ილიარიონის სადღეისი ექმნეული ეთარკა: „მამნ მოვიდა მთავარი იგი ერთობლი და მოვიდა დესკანისა მამრბოლითა. მამნ ეთარკა ეველებდა დამრბეოა მისი მოვიდეს ირნი ექმნეულინი და ითიდეეს: აჯარიონ ქორეული, რასათვის განეუასამო“, და ეთარკა მოუხდის წიხილას მასწარეული უმბი იქნენს, და ამისთა შემეგობლ- მთავარი კრებების აღსარული წიხიდანს მტერი საურეცე 1. გვ 287). ეველირთი, წიხა მამის სადღეისი განმკრებების, მტრეველ ძაღს მქონეს ლიტერატურული ნამუში, პარადიგმა ბინატურული ლიტ- რატურული უნდა იღებდეს სათავეს სოვეტი ეველა ეტარს მარე წიხთა წიხთის - ბიბლიასის მხედვართი კოდექსი სკეოობადლების თხზულებში „ცხოვრება ნეტარისა სადაისი“ (VI ს) აღწერული, თუ როგორც აღმართის სახის სადღეისი ყრმა, რომელიც წყლის ნიღებში გაბრტე მამთა ცხოვრების თბ. 1975 წ. გვ 117).

თხზულებში „ცხოვრება წიხილას ეველირთის“ (VI ს) მოხიხობილია, რომ ეველირთის სადღეისიდან არამ კრებების მრავალ- სარ მამთა ცხოვრების გვ 171) ასევე VI საუკუნის ძველნი „ცხოვრება

წმინდა თევზისი"- წმინდანის გუამის განმკურნებელ ძალზეა სურათი აქო ვრწმე კაცი აღუკანაწმინდრილი და დაეცემოდა იგი ექმისკანგან და მოვიდა იგი აფელას მას და ვივიდა იგი რაათა გარდმობან ქვეყანად წმინდა ვივიდა ვივიდას სიხლის მკურ ცოდვის გამარტვლებას დაეკევიზრა და ილოცა მათთან ერთად და ვითარ იგი ილოცოდა აფელა ქარი სამხრით ცქობდა და აფელის ცაა დრუხლეთა და გარდმობდა წმინდა დიდად და შეუქნა წმინდათა დიდად და საყოფიერი იქნა ფრადე წველი იგი წმინდა ცხოვრებანი გვ 197).

გიორგი ათონელის ცხოვრებაში წმინდა მამის ცხადებანი რომელიც ურწმე იდრ, არ განჯნა ურწმის თეფლქვეშ მოქცეული ვრწმე გიორგი ივერ შინაშე"- ეს მადლი წმინდა მის გუამათა, ვითარ აღუსუბუკა საცერკველად მისზე იგი ურწმის თეფლი, რომელ აგრძნაცა ვრწმე კრძამან მან მცროსებან შექნა საურე გვ 1. გვ 406).

როგორც ეხებადო ეს დღეტკატურულ შაბლინი წმინდა მამის საფლავი განკურნება - საბოთო მიხანტყოთა და ქართული პაგოორაფული ძველებსათვის და მას ნიშნებში, პარადგმის ფუნქცია ვკისრება ნაწარმოებისათვის.

ათონელს და ეჭვიმებს (ცხოვრებაში პეგოორაფი იფუნებს კლდე ვით გავრცელებულ დღეტკატურულ შაბლიანს, რომელსაც შეიძლება წმინდა მოციანის მკარი მოტევი ეურწმისი ეს სიტუაციის შაბლიანი ხმარად გეხედება ვრწმე მიხანტურ მწერლობაში.

გიორგი მთაწმინდელის თხზულებაში ვკითხვლობთ აქნა იფუნები გეგადო ფრადე და მათი, იფინის და იფელის და აფელის ცქობა ურწმეად გარდაელო და დიდად მიხტედა ქვეყანასაგარედა ფრადელი ხეი და ეწინათა გახმის და სცვიდა და დიდ ურწმას შინ იფუნქ კაცი რწმე საურე გვ 1. გვ 1) წმინდა კლას დედესანწმინდის მთავლობისას მათ თეფლქ ურწმის ეჭვიმეს- წინაგებ მანნი წმინდა კლასის ეჭვიმისში და ილოცვი, რაათა წმინდა მოვიდეს და თან გააფროხილა მისის წვერებსა საწმინდოთნ წადელი მარადეც დღეტკატურულად იფინის ეჭვიმისში. შეუქნაწმინდა საწმინდა და დაითარი ყოველი ქვეყანაში მინა ხეზეთა, რომელიც საწმინდესი წადეს, აღხინებით დაბრუნდნენ შინაგერმანოლო რომელიც არ ქიქიდას - ქირონი და შოთიანი. ეს დღეტკატურული შაბლიანი ქართულად მწერლობას შესანიშნავად გამოიყენა ადამანთი რწმინთის და მცროსდრწმინთის შესანიშნავისათვის ამ შაბლიანის არტეკტიას იფუნ მიღებაშია, ცქობად სახარებაში ეს არის იფევი ათი ქალწულის შესახებ

ახლა ენათი ეს მოტევი წმინდა მოციანის, როგორც აღწერილი მიხანტურ პეგოორაფული ძველების ძველ ქართულ თარგმანებში, თხზულებაში - ცხოვრება ნეტარისას სახანაში (VI ს) ვკითხვლობთ: ამბობენ წველას მის სიხნაღისათა ვრწმე იფრანეთა იგი წველასა, რამეთუ გლახისი წმინდას ქალაქისან დაეკმებოდეს წველასი თხოვრათა, დიდათა მათ სიხნაღითა და ურწმინდობითა. შთავარებისკოთისი ურწმეად ხალხი არ აღმწავლიყო მის წინააღმდეგ და ბრძანა მისის ამოხრანა - აქნებ წველი ამოვიდეს აქედან არაფერი გამოვიდა, მოუწოდეს წმინდა მამას, რათა გადგინება წვერებელთათა მუშობისა წმინდა სამი დადეს ილოცა სიხნაღი ურწმეობის ხალხის წველის ბავშვში მათ მკურ ამოიხრილი რომისებთან დეტევი ჭურჭელთა, გოდრეხი, კიბევი რადგან მკურე დღეს იფუნ დეტკატურულთათა მუშობისა საბას დღეტკატურულად - ეთარცა მოწინა ენა ვრწმე ღმინათა, ქარი მომკურე სამხრით და აფელეს ქუხობინ და ელვანი და წმინდა გარდმობდა ძლიერი და ვრწმე განთავადმეც აფიქნეს რწმე და ხევი ყოველიოგან მდინარეთა წმინდა ცხოვრებანი გვ 197, გვ 107). ურწმევი აფიქნებას დიდად ზარად ნახეს, რადგან მათი სიფიცი წველას წადლი და

თხრილში მწიფი დავარა. წმინდა მოციანის ეს მოტევი არის აგრეთვე წმინდა მოციანის იფრება წმინდა ვივიდასა. მათ ვინა დატკურნებულნი იყვნენ სიხლის მკურ ცოდვის გამარტვლებას დაეკევიზრა და ილოცა მათთან ერთად და ვითარ იგი ილოცოდა აფელა ქარი სამხრით ცქობდა და აფელის ცაა დრუხლეთა და გარდმობდა წმინდა დიდად და შეუქნა წმინდათა დიდად და საყოფიერი იქნა ფრადე წველი იგი წმინდა ცხოვრებანი გვ 161).

წმინდა თევზისის ცხოვრებაში ნათქვამია: და იფუნქ ვივიდა წველასა და წვერულ იქნა ქვეყანასაში ევერებოდეს გლახისი წმინდა მამის და ილოცა და გარდმობდა წმინდა და საყოფიერი იქნა ქვეყანაში წმინდა ცხოვრებანი გვ 194).

როგორც ეხებადო წმინდა მოციანის მკარი შაბლინი გავრცელებული დღეტკატურული მოტევი და რომელიც წვერე პეგოორაფული სასიტორი მწერლობაა, სიფიცი იფუნა სახარებადგან ასა რაც ისტორიულ სინამდვილედ მოგვინა, შესაძლებელია გავრცელებული დღეტკატურული მოტევის გამოხატულება იყოს და არაფერი ქიქნეს საერთო ნამდვილად მომხდარ ფაქტთან (რ. სორბე დასან წყენი გვ 179).

ათონელის ცხოვრებაში ქრისტიანულ მწერლობაში გავრცელებული კლდე მრავალი სხვადასხვა სახის დღეტკატურული ეთარცა გამოქვეყნებულია, მათ შორის ვრწმე წმინდანის სიკვდილისგან გადარჩენის შაბლიანი სასიკვდილოდ განკურნებულ ეჭვიმებს სიხნაღი დღეტკატურული გამოხატულება და ხეულის ქართულად ურწმეად განკურნავს ვრწმე გიორგი ათონელი მკურე შევიდა აფელისად მდინარეში, დღეტკატურული ეთარცა იგი მკურნავს მის ცხენზე ამფრანტული მწვერების ქატიკე გამოეცხდა და სამწუფლობის გაიყვანა, მდინარის გადალახის სიტუაცია ასახვლი აფრევი მკურ საუკუნის მიხანტურ თხზულებაში ცხოვრება წმინდას ბატონთან.

ქართული პეგოორაფისის მხატვრულ სამკარის ქნის ასევე მხნაგის დეტკატურული პერსონაჟთა ეჭვისი და მიხტის დღეტკატურული შაბლიანი, მუშინის წამებში ასევე ეფიციელის შიგნით მათ მისავს, ხოლო გარდმან ბატონის პალატიკა პერსონაჟის სახისთვის ეს ეფიციელ გავრცელებულია ქრისტიანულ მწერლობაში და გეხედება იგი ათონელი ცხოვრებაში ეჭვიმებს მამა მისავს და მათის მის წმინდა ვრწმე მისებზე (მეფი საურე გვ 327) გიორგი მთაწმინდელის ამხიხედ სახისთვის მისა ქვეშე მათა ფიციელი ხოლო მას ზედა საფარდელად მიხია ვითო წმინდა საურე გვ 358).

ამ ისედაც გასათვალისწინებელი, რომ სახისთვის სიმბოლური გახარება მნიშვნელოვანია, როგორც სულერი მდგომარეობის გარე სამკარისთან მიმართება, ურწმე ვრწმე, და თავად გარე სამკარისთან მიმართება, მკურე მწერლობის გარეულობის სახისთვის ქართულ პეგოორაფიაში, სკვდა და ცხოვრება, 1993 წ. №7, გვ 51).

როგორც დავხატავ ქართული პეგოორაფისი ხმარად მითრიათვე დღეტკატურულ შაბლიანს, ეთარცა, მკურე, როგორც აღნიშნულია, ყოველი დღეტკატურული წვერე როგორც პარადგმა ამნეც დროს, დღეტკატურის ისტორიის თეფლასიხისითი მინეც მთავარია ცალკეული სახეების დეტკატურული ეთარცა აფიციელადგან მისი გარეულობა.

პარადგმული სახეების, გავრცელებული მკარი მოტევის მისწამაროლო გამოიყენება კლდე ურწმე მკურე გამოიყენეს ქართულ პეგოორაფია სახისმეტყველების თეფიხებურებას, მათ მწველურ ტოდნებას და ნებს.

ქართული პეგოორაფიის „ლიტერატურული ეთიკატისათვის“

ენა და მწერალი

ს. ბ. ბერიძე

„ქართული ენის განმარტების ლექსიკონი“ (ქველ) შეტანილია კომპოზიტ ბუნებათაზნაირი, რომელიც აგრეთვე დასტურდება ბაბო წერეთლის „ზემოთქმულ ლექსიკონში“ ულუს-ტრაციოდ და განმარტებულა ასე: „კაცო, რომელიც ადვილად უზარებს სხვას თავის გულის ნაღებს, გულახილი“. ქველში ეს განმარტება უცვლელად არის გადმოტანილი და განმარტებულაც აღნიშნულია („ზ. წერეთ.“). ილინე დიარული აქვს ა წერეთლის თხზულებებიდან ამოღებული შემდეგი წინადადებები: „უნ არცის, რომ ესაწუდი ბუნებათაზნაირა, უცვლელის სურს, რომ თავისი გულის მასუხი სხვასაც გადასცეს საკაო. მისი დიდი წუნი ის იყო, რომ როგორც ბუნებათაზნაირა კაცო, ზოგჯერ შევიბრუნის რჩევას გადაცემებდა ხოლმე საკაო“.

ზემოთქმული კოლაცეის ლექსიკონში შეტანი ამ სიტყვას იმაზე მითითება, რომ იგი ამ კლასიკოსის კუთვნილებად მანჩვეა, ხოლო

ალექსი ბინაძე

**აპაქი ნეკრთელი
მიერ შექმნილი ერთი
სამკოპონანტიანი
კოპოროზიტის შესახებ**

ქველში მის კუთვნილებზე იმტკობ არ არის მითითებული, რომ იგი სალტერ-ატურო ენაშიც შესულა- აკაო წერეთლის თხზულებებში დასტურდება მარალაც, აკაო წერეთელი ამ კომპოზიტს ხშირად ხმარობს ხოლმე მოცუბანი რამდენიმე მაგალითს (გუტორი ამ სიტყვას სამხარად წერს: ბუნება თანაზნაირ ბუნება- თანაზნაირი და ბუნება თანა-ზნაირი). ბუნება თანაზნაირი კაცო ეს სულ სხვა ქნილუბა: ის დროსა და ადგილს ვითარებს ძნელა წაუეა“ (66 ნაწ-ურები ხუთ ტომად ტ. IV, 321, 7-8, 1990 წ.); ბუნება-თანაზნაირი კაცოც ასეა, თუ მისი გული მოკამკაო“ (იქვე IV, 321, 17); „ისინი ჩვენზე უფრო გულ-მოელი, გრწამობერი და ბუნება თანაზნაირი არან და ამის გამო ავიცა და კარგიც მათ უფრო ადრე დაეტკობათ ხოლმე“ (იქვე IV, 124, 9); „ქართველი, საზოგადოთ ბუნება თანაზნაირა, რაც უნახავს ამ გუარაბა-გუარადღებო არ დაუგელო“ (იქვე V, 109, 18); „თავდაბალი, ზრდილობანტკობლად მიმღები და ბუნება-თანაზნაირ“ (იქვე V, 242, 28).

ეს მხოლოდ ორი ტომიდან ამოწერილი მაგალითებია აკაოს თხზულებებში. ცხადია, ყველ მრავალჯერ უნება გამოიყენებულა ეს კომპოზიტო, სხვა მწერლებთან ეს სიტყვა არ შეგვხვევრა.

ბუნებათაზნაირი ისეთი ტერმინია, რომ რომლიმე ქართულ დიალექტში მისი არსებობა იმთავითვე გვეს აღდრავს- ტერმინს აშკარად მწკნობრობული ვლდერი დასკრებს მარალად ამ სიტყვას არ იცნობს არც ე ბერძნის ასიტყვას. არან იმერულ და რაიულ თქმათა“ (1912 წ.) არც ილია ჭავჭავაძის „სიტყვას-კონა“ (1910 წ.) არც ქ ბორქინის დიდგანანი „ზემოთქმული ლექსიკონი“ (1974 წ.) არც პოლივეტ გენიზლიანის ამბურული დიალექტის სალექსიკონი მასალა“ (1976 წ.) არც იუ ქვიარაძის მიერ „ქართულიერ ჭათა სიტყვების საკითხების ან ზემოთქმული ლექსიკონი“ (1963 წ.) მასალაში იმერული ლექსიკონისათვის“ და არც იმერული დიალექტის სხვა ტექსტები, რაც მთავარა, ამ სიტყვის იმერულში არსებობის არ დასტურებს ამ რეგონის მკვლერი ქართულიერის, თუ სხვა სპეციალობის წარმომადგენელი ეს გვაძლევს საბაბს დავასტყნაო, რომ ბაბო წერეთელმა სიტყვა ბუნებათაზნაირი აკაო წერეთლის თხზულებებიდან ამოწერა და, რაც სხვა

მწერლებთან და სხვა დიალექტებში ვერ ხახა, აკაო წერეთლისაგან იმერული დიალექტიდან უფრო სწორად, ზემოთქმული კლასიკოვანი ადგილად მოხინა.

ამ ენაურს ისიც განმარტავებს, რომ ბუნება მისი შიგრი მნიშვნელობით (როსამე არსი, ძირითადი თვისება, არსება, // სულიერი აღებობა, ხასიათი“, ქველ აგრეთვე ქართულ დიალექტში არ ხანს ეს არის ამ სიტყვისათვის წარცხს დათმოდებებული, შესაძლოა, კალმურული (ზნარი, ლათ. natura) ხმანტიკა, რომელიც დიალექტებში არც არის მისავლილელი.

იმის მტკიცებაც შეიძლება, თუ როგორ შექნა აკაო წერეთელმა ეს კომპოზიტო, ჩვენი ვლასკოების ხმანად რუსთველისაგან სესხულბუნე ხოლმე სიტყვებსა თუ შესიტყვებებსაგან ერთ-ერთ წერეთელს შეერწმადილი, რომ ილიას მიერ ლექსში „სასაღლის ტბა“ ხანხირა უსიტყვება „შინან ჩრდილები“ („და იმის შინან ჩრდილებში მუდამ ვახიხვები არი“, რომელიც ორ სიტყვად იტყვება, რუსთველისეული კომპოზიტია: [ავიანდელი] ქველს რანსმე გარდადგაველი აზნდა შინან-ჩრდილი (867, 2/866.2). ეს არის რუსთველის მიერ „შინან-ჩრდილიან“-ს ნაცვლად ნახსია ფორმა, რომელსაც დიდი ილია სხვაგანაც ხმარობს. რუსთველი წერს „მამს ყოველი ძისაგან ითავსებულა“ (483, 4/73). აკაო ასე იტყვებს ამ შესიტყვებას: არა შრობილას, რომელიც ნაშობისაგან არ ითავსებო“ (66 ნაწ. ხუროტიეული, ტ II, 333, 28, 1989 წ.); „ამისი სულიერბაც არ დადგომს მისხანს ვა ცვლელიც ხა ითამანად იარინა, რომ მამს სულიერსაგან ითავსებოვებს და საერთო საქმე წინ მადილეს“ (იქვე ტ V, 246, 22).

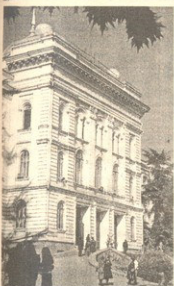
რუსთველი ბრძანებს რა ესეც ემსა ავიანდელს ვლას ბუნება-ზნარს, ადგა და ლახტი აილა... (109,1). თსტკ აბულასემ „უეუბისტკიანის“ მისეულ (1926 წ.) გამოცემის მი დაბეჭდა ბუნება-ზნარს“ და ეს ფორმა ვაზნარა მ წერეთელმა ს კაცობსემ გუნება-ზნარს“ დაბეჭდა, ე ჭკობასემ კ გუნება-ზნარსა“ ანობობინა.

ფორმა „ზნარი“ ძველ ქართულში არა ხანს და, ცხადია ბუნება-ზნარი“-ც მდღარი ფორმაა, ხოლო ბუნება-ზნარი“-ს აზნდა არ ჭკობს დიდი იანგე ვაგანს მუდამ ნაშრომთა. ადამიანი ძველ ქართულ მწკნობრობული და ცხოვრებაში წერს — გ. ხუცესთაზნარისა და უცქვლია, მისი დიდებული მოძებრის ვითარეც მათა წმინდელის რწ-წერის თანამად ავიანდი მარტო კაცობიერობით არ უნდა დაკა-მყოფიერებულყო ეს თვისება უცქე საკმარის ადარა იყო, არამედ მისი გრძობისა და შეგების სიღრმე უფრო შორს უნდა წაწაფო. მის უნდა შეგენი, რომ კლბრის მსგავსი მოწყალება ენე არს, რათა კაცო არ ხოლო თუ ზნარა ბუნებათა თუ ხოსათა (ხაზგანას შეგინა, აკ.) სწავლობებს, არამედ, რათა პირტუთადაც მისწავლებით“ო (ეს გეა მთა-წმინდა, 303* (გე 149). შდრ. გ. ხუცესთაზნარის იმეც თხზულებაში აკე ჭეშვარიტად დაიბნინა „ზნარმან ანგელიზამან“ (მ საბინინა, საქართველოს საზოგებ. 1882 წ., 479.8).

სულმთა აკაოს მოსწონება რუსთველისეული ბუნება-ზნარი, მთავრამ თანამდებოც მკითხველისათვის რომ კომპოზიტის ასრია უფრო გასაგებს ყოფილყო, შეუძს თანა“ ჩამოყვინება ბუნებათაზნარ“ უფრო გასაგება, რამდენადაც აქ ისიც იგულისხმება, ვითანაც ესამე ზნარი ბუნება აქვს.

1. ის კრებული ატურლი, ზემოთქმული და ლექსიკონი ლექსიკონი, 1938 წ. გვ. 97.

აბიტურიენტის ფურცელი

ძველ ქართულში ბრუნეთა რაოდენობა სჭარბობდა ახალ ქართულსა. ბრუნეთა რაგს იწყებდა **წრველობით**, რომელსაც არ ჰქონდა ბრუნის ნიშანი. ე.ი ემხივებოდა სახელის ფუძეს ავილი, მაგალითად ე.ი-ი და დედა. პირველის ფუძეა ვუტ მერისა - დედა. მაშასადამე ძველი ქართლის მხედველი, ირევე სატყეა წრველობით ბრუნეთა დედას.

აღბით მთავრითა ეკრავებოდა იმის, რომ ხმოვანფუძიანი სახელის წრველობითი ბრუნეა დღევანდელი სახელობითი ბრუნის ფორმა. რადგანაც, როგორც ვიცით, ახალ ქართულში მას ჩამოკვეცილი აქვს სახელობითი ბრუნის ნიშანი ეს ნიშანი, დაუსტებელი ი არე. ა ძველ ქართულში აუცილებლად უთოვდა ხმოვანფუძიანი საზოგადო სახელს დედა-ა, მამა-ა, წყარო-ა და ა.შ. ასევე სუსტდებოდა ხმოვანფუძიანი უკვეცილი სახელების ნათესაობითი და მოქმედებითი ბრუნის ნიშნისეული ი ხმოვან-ამბობ გვქონდა ძველ ქართულში ას და ამ ნაცვლად ის და ით ბრუნის ნიშნებისა: წყარო-ისას, წყარო-აისას; თანხმოვანფუძიანი სახელებს კ სახელობითი ბრუნის ნიშნად დღევანდელით ი ხმოვანი ჰქონდა: ე.ი-ი, კ.ი-ი, სანიული-ი და ა.შ. ეს ი-ი წარმოშობით

არის იგი ნაცვალსახელის (უფრო სწორად, ნაცვარის- ის ქ) შეკვეცილი ფორმა (ნაშთი).

მოთხრობითი ბრუნის ნიშნად ძველ ქართულში გვაქვს მან ე.ი-მან, დედა-მან, რას წარმოადგენს მან?

თუ გავიხსენებთ იგი ნაცვალსახელის ბრუნებს (სახ იგი, მოთხრ. მან, მოცემ მას, ნათ. მის, მოქმ მთი, ვთი, მადი, აღმობრუნება), რომ ესაა ან ნაცვალსახელის (ან ნაცვარის) მოთხრობითი ბრუნის ფორმა იმის გათვალისწინებით კი, რომ სახელის ფუძის მოსანასივად სიტყვა უნდა ჩაეცეთ მოთხრობითი ან მოცემითი და ჩამოკვეცილი ბრუნის ნიშანი (მა-ს კი მან, ირევეა რომ მან თოქმე შეიძლება დამისვლის ნა თოვლაა ფუძე ნ თოველეს ნიშანი მოთხრობითი ბრუნისა (ეს ნ მოთხრობითი ბრუნის ნიშნად დასტურდება სხვა ნაცვალსახელებზეც: ამა-ნ, მაგან-ნ, იმან-ნ).

დამარჩენ ბრუნებში ძველ ქართულში ისეთივე ბრუნის ნიშნები გვხვდება, როგორც ახალ ქართულში: კუმშისა და კვე-

ლილა ბაგვაჩაძე

სახელთა ბრუნება ძველ ქართულში

ცის წესებზე ძირითადად ისეთივეა ილირდ ბრუნის ნიშნის საფუძვლი ა ხმოვანი მხოლოდ სამ ბრუნეთაში შეიძლება აქიონდა სახელს. უთარბობით ბრუნეა ძველ ქართულში საფუძვლი არ დაირავდა.

ახლა შევხვდეთ ვაბრუნით როგორც თანხმოვანფუძიანი (უკუმშეცილი და კუმშეცილი) ისე - ხმოვანფუძიანი (კვეცილი და უკვეცილი) სახელებზე: წყარო კაც ტაძარი დედა წყარო
სახ კაც-ი, ტაძარი-ი, დედა-ა, წყარო-ა
მთის კაც-მან, ტაძარი-მან, დედა-მან
წყარო-მან
წყარო-ისას
ნათ კაც-ისას, ტაძარი-ისას, დედა-ისას, წყარო-ისას
მთე კაც-თისას, ტაძარი-თისას, დედა-თისას, წყარო-თისას
ვით კაც-იდ, ტაძარი-იდ, დედა-იდ, წყარო-იდ

ქართული ენა

წოდ კაც-ი, ტაძარი-ი, დედა-ი, წყარო-ი
მოქმედებით ეურადდება: წოდება ბრუნეთაში მხოლოდ ი ნიშანი გვაქვს (მოგაფრებო: ხმოვანფუძიანი სახელებთან ახალ ქართულში ი-სთან უნდად გეხვდება უ-ც დედა, წყარო-ც).

წოდებათ ბრუნეთაში მდგარ სახელს ძველ ქართულში გამაძლიერებლად შეიძლება ღინ მ დარბოვდა: მ დედა, მ ტაძარი, მ საწყალბოვლა... (მ საწყალბო-ბელი, რასისათვის შორის ცოლ-ქმარია შთაბრუნ ხარ... - ადბით გაგახსენდით გაორბი მერბულეს ატორბოლ ხანძისულის ცხობრება...). ისეთი სიტყვები კი როგორცაა: „მაცხოვარი“, „მოძღვარი“, „ახუცესი“, ძველ ქართულში წოდებითი ბრუნის ნიშნის გარეშე გეხვდება: „მაცხოვარ-მოძღვარ“, „ახუცეს“- გუთხსენით იაკობ ცურბეულის „შეშინიკის წამების“ ტექსტ: „ახუცესმაგის ნუ იტყუ რაბოუ სისხლ გეც განწმუდელ არს ცოცხათა ჩემსა“; ან კიდევ „ახუცეს მოძღვარია სამკული ესე მისი“- და ა.შ. თანხმოვანფუძიანი კუმშეცილ სახელებში, როგორც ვიცით, ამოიღება ა დე ი ხმოვანები. ამითგან ა და უ უკველოდ იკარგება უფად-ი-ფად-ისას, სანიული-ი - სანიული-ისას, ბოლო ი ტრეგვის კვალს ე-ს სახით: მინაზონ-ი - მინაზონისას, ნივრუ-ი - ნივრუ-ისას). ძველ ქართულში ი-ს კუმშის შედეგად უ (უმარცვლი უ) გერბება: მინაზონ-ისას, მინაზონისას, მინაზონ-ად; ნივრუ-ისას, ნივრუ-ისას, ნივრუ-ად.

უ-ზე ფუძეფთავებული სახელი სახელობით ბრუნეთაში ა-ს დარბოის შედეგ შეიძლება ირგეარდ გაფორმებულ შეტყულებს: ძე-ი ან ძმ, რადგანაც ე-სა და ი-ს შერბობა ძველ ქართულში გვაძლევს დიფორმს ასევე იწყება მუ-ი-ს, ხე-ა-ხმს შეტყე-ა- მუერ და ა.შ. უმარცვლი უ-ზე ფუძეფთავებული სახელები ი ხმოვანთა შერბობისას უ-ით დაიწერება. ეს მოხდება არა მხოლოდ სახელობით ბრუნეთაში (ნაბუ-ი, ნამუ-ი), არამედ- ნათესაობითა და მოქმედებითაც (ნაბუ-ისას) - ნამუ-სა, ნაბუ-თისას, ნამუ-სა). ქართულში არსებული ირგეარბი მრავლობითიდან ძველი ქართული წარ-

ცურბეულის დის ის. კვ. 1963-7, 1997 წ.

აბიტურიენტის ფურცელი

თანანს ანუტეს უპარტესობას, მაგრამ იმის გამო, რომ ამ მრავლობის არა აქვს წრფელობითი ბრუნვის ფორმა, ამ ბრუნვაში უბან მრავლობის მოცულად არ ჰქვს.

უბანი მრავლობითი ძალან სწორია მოქმედებითი და ვითარებითი ბრუნვის ფორმებში ძველ ქართულში ნარ-თანანი მრავლობითი მოქმედებისა და ვითარებითის მნიშვნელობით ძალეს იშვითათხად ქართულში კი, როგორც ცნობილია, ნარ-თანან მრავლობის ეს ორი ბრუნვა საერთოდ არ გაჩანა.

წარმოადგენთ სახელთა ბრუნვის ნიმუშებს მრავლობით რიცხვზე:

წრფე	კაც-უბ	ტადრ-უბ
სახ კაც-ნი	კაც-უბი	ტადრ-უბი
სახ კაც-თა	კაც-უბ-მან	ტადრ-თა
მცე კაც-თა	კაც-უბ-სა	ტადრ-უბ-სა
ნათ კაც-თა	კაც-უბ-ისა	ტადრ-თა
მცე კაც-თა	კაც-უბ-თა	ტადრ-უბ-თა
ვით კაც-თა	კაც-უბ-ად	ტადრ-თა
წრფე კაც-ნი	კაც-უბი	ტადრ-ნი

სახელთა ბრუნება ძველ ქართულში

როგორც ვხედავთ, ძველი ქართულში სახელობითი მრავლობითი და წრფელობითი მრავლობითი და წრფელობითი - საკუთარ სახელს ბრუნვის ნიმუშით არა აქვს, ახალ ქართულში კი აღამანის საკუთარი სახელი ან მხოლოდ წრფეობითი ბრუნვის იმნიშვნელობით, ან - სახელობითი და წრფეობითი (თუ ხმოვანფუძვანია).

ძველ ქართულს, ახალ ქართულსაგან განსხვავებით, ჰქონდა ნაწევარი. იგი გერუნებდა, რომ სახელი, რომელიც ის ახელდა, იყო განსაზღვრული, ცნობილი გარკვეული მავალით, სახელი იგი გრამ. თუ სახელი არ იყო ცნობილი, არ იყო გარკვეული, პირველად იყო საუბარი მასზე, არ იყო განსაზღვრული, იგი იმპროვიზოდა ნაწევრის გარეშე სახელი განსაზღვრა ნაწევრის დროსა შუამდგომლობდა არა უფლებდარი სახელისაგან - მხოლოდ საზოგადო. საკუთარი სახელი (პირისა, გეოგრაფიული) თავისთავად განსაზღვრულად ითვლება (გარკვეულია), ამიტომ მასთან ნაწევარი არ იყო საჭირო.

ძველ ქართულში ნაწევრად იმპროვიზა სამი სიტყვა ესე ვეც იგი წარმოშობით სამხვე რეგნებითი ნაცვალსახელია, პრობლთა დანიშნულება იყო: ა) გეოგრაფიული გარკვეული და ბ) დენიშნითი მისი მამარება რომელიმე პირისაგან; პირველსაგან (ესე), მეორისაგან (ვეც) თუ შესამოსადმი (იგი); სახელი ესე, სახელი ვეც, სახელი იგი (ა. შანიძე).

ამგერად, ქართულ ნაწევარს ახასიათებს პირისდანი მამარება, რასაც სხვა ენათა (მერანდლის, გერმანულის, ფრანგულსა) ნაწევარი (ნუ არტიკლი) მოკლებულია (სამხველად, მათ შიგნითა სიტყვა მამარობით, მდებარეობით, საზოგადო, ზოგს, მავალით - ფრანგულს - მხოლოდ მამარობით და მდებარეობით...).

ნაწევრთან სახელს აქვთ ორი ბრუნვა: წრფელობითი და წრფეობითი ძალან იშვითათხად ნაწევარი ვითარებითი უბი ამიტომ წარმოადგენთ ნიმუშებს მხოლოდ ხუთი ბრუნვისა:

სახ კაცი ესე	კაც-ნი ესე	კაც-უბი ესე
მითს კაც-მან ამან	კაც-თა ამით	კაც-უბ-მან ამან
მცე კაც-სა ამან	კაც-თა ამით	კაც-უბ-სა ამან
ნათ კაც-ისა ამან	კაც-თა ამით	კაც-უბ-ისა ამან
მცე კაც-თა ამით	კაც-თა ამით	კაც-უბ-თა ამით

როგორც ვხედავთ, ნარ-თანანი მრავლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვაში ნაწევარი იმავე ფორმით გვაქვს, როგორც მხოლოდობითი გეტყვნა (კაც-ნი ესე, კაც-ნი ესე, და არა კაც-ნი ესე-ნი ანუ არ ითვლება რიცხვის მიხედვით ნაწევარი უბანი მრავლობითის ფორმებში (კაც-უბი ესე, კაც-უბ-მან ამან, კაც-უბ-სა ამან...).

სწორი მოყვანილი ნიმუშის მიხედვით შევადგინა ვაბრუნეთი სხვა ნაწევრითი სახელბოც: კაც-ნი ვეც (კაც-მან მან, კაც-სა მან), კაც-ნი ვეც (კაც-თა მან), კაც-უბი ვეც (კაც-უბ-მან მან, კაც-უბ-სა მან), კაც-ნი იგი (კაც-თა მან), კაც-უბი იგი (კაც-უბ-მან მან, კაც-უბ-სა მან...).

სწორად ნაწევრებისაგან მომდინარედ იქვლიან მეცნიერები სახელობითი და მამარობითი ბრუნვის ნიმუშსა და ა საერკობის - იგი: მს მ - მან ა - ამან, ამის, ამით).

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

წრფე	დედ-უბ	წყარო-უბ
სახ დედა-ნი	დედ-უბი	წყარო-უბი
სახ დედა-თა	დედ-უბ-მან	წყარო-თა
მცე დედა-თა	დედ-უბ-სა	წყარო-უბ-სა
ნათ დედა-თა	დედ-უბ-ისა	წყარო-თა
მცე დედა-თა	დედ-უბ-თა	წყარო-უბ-თა
ვით დედა-თა	დედ-უბ-ად	წყარო-თა
წრფე დედა-ნი	დედ-უბი	წყარო-ნი

ძველ ქართულში აღამანთა საკუთარ სახელს ბრუნვისას რამდენიმე თავისებურება ახასიათებს:

1. სახელობითი მამარობითი და წრფეობითი საერთოდ არ დაითავსებ ბრუნვის ნიმუშს - ფუძის სახით არან წარმოადგენილი (წრფელობითი ბრუნვა ხომ ისედაც უნიშნა).
2. საკუთარი სახელები არ დაითავსებ არც ა საერკობის მიცემითი, ნათესაობისა და მოქმედებითი (ვითარებითი ბრუნვა ძველ ქართულში საერკობის ისედაც არ დაითავსდა).
3. არ შიგნითა მრავლობითი რიცხვითი.

მოგონებთ, რომ აღამანთა საკუთარი სახელები ბრუნვისას არც იკრძალება და არც იკვეცება ასე იყო ეს ძველ ქართულშიც. წარმოადგენთ აღამანის საკუთარ სახელთა ბრუნვის ნიმუშებს:

წრფე	დავით, მართა, მათე, ნინო, გიორგი, იესუ,
სახ	დავით, მართა, მათე, ნინო, გიორგი, იესუ,
მითს	დავით, მართა, მათე, ნინო, გიორგი, იესუ,
მცე	დავით-ს, მართა-ს, მათე-ს, ნინო-ს, გიორგი-ს, იესუ-ს,
ნათ	დავით-ის, მართა-ის, მათე-ის/მართ-ის, ნინო-ის, გიორგი-ის, იესუ-ის,
მცე	დავით-თ, მართა-თ, მათე-თ/მართ-თ, ნინო-თ,
ვით	დავით-ად, მართა-ად, მათე-ად, ნინო-ად, გიორგი-ად, იესუ-ად,
წრფე	დავით, მართა, მათე, ნინო, გიორგი, იესუ

როგორ ვახსენებთ

ქვემოთაა
ბიბლიოთეკა

ღალი დათავილი

დავით გურამიშვილის პოეზიის
საკვლავის საკითხები

(ნაილი პიკაძე)

გადატარება არ იქნება თუ ვიტყვი, რომ დავით გურამიშვილი უღრმესად ხანგრძლივი პოეტი და მოაზროვნეა. თუმცა ვეროვნად დავასტუმრებ არ არის ამის მისხლად გვესახება „დედოფანის“ თითქმის ყოველი სტროფის სამოღერა კვებამსწერ, რომელია სიღრმისეულ წყნებას დღივით ატეხავს განაღდება ვაჟკაცივით საქართველოში, საწრებარდო, ამგვარი ცოდნა ფრად ნადგობა. ამიტომ თითქმის ყოველზე რაც შეიასაუკუნების კლავტრულ ბრუნვას მოქცეული, ავრონი დაშვებულს სამომავლოდ ელის. ამგვარი ხვედრი „დედოფანისთვის“ არ არის უცხო.

„დედოფანის“ და ბიბლიას ურთიერთმომართების საკითხი ზღვა მასაღას მოიცავს. ამიტომ ჩვენ მისი „დედოფანის“ სასკოლოდ გათვალისწინებული მონაცემების საფუძველზე, ქრისტიანული კუთხით განაღდება (ესეცა, ეს ანაღვის მხოლოდ ერთი მხარეა). მასაღას რეალურ-ისტორიული თუ ლიტერატურულ-მეტრული თვალსაზრისით განაღდება ყოველ ავტორულად, თუმცა მასწავლებლისთვის შედარებით ხელმისაწვდომად გვეტყება. ამიტომ მასზე არ ვაქცევი ყურადღებას.

სადაღობად ამ მასაღას პრველ რეაღტრული მოსახრებითა გამოწვეული, რადგან აღნიშნული ნაღილ საღადღებულა სკოლა და რადგან იგი მის მასწავლებელს გვერდს ვერ აუღის. ამიტომ ვეღვაწვი გავსივრთებულ უნდა აქრადეს.

ჩვენი სკოლა მასწავლებელია დახმარება. გამოცემა მოიცავს IX კლასის ქრისტიანობის შეხვედრებს. მასვე კლასისათვის საღადღებულად დავსტრეშე საყოფიერ ლიტერატურად. „სუბოცია“ და „ქცევა მწყემსი“ ანაღვის და კომენტარებს V-VIII კლასების პროგრამაში შეხვედრების და გურამიშვილის პოეზიის (სახეობა: „მოქმედი სხობა თაღ-ბოლი ჭოი“).

შეხვედრებში ვაღივრებ დავითიან-წინაღ შეთავაღტრისა და ჰუმანიტარული პროფილის კლასებისათვის შექმნილი პროგრამებით გათვალისწინებულ მასაღად.

„პირთად უხსენა ბეარია“

პირველ რეღმე უნდა შეხმნოს, რომ დავით გურამიშვილი საოქმელს აბღევი როგორც რეაღტრ-ისტორიულ შინაღვის, ასევე სამოღერად-აღივრებულ კვებამსწერს. თინჯი ირევე პლანს ავითარებს. „ერთად ახსენებ“ და ერთადვე მოახსენებს „ქართველებს და ქახიანს თავითი უფაღად შორეულულებს“ დასწრის გულისხმობის ვახტანგ VI-საც (გურამიშვილის თქმით - V -) და იმით ქრისტიკსაც ეს ირნი პირევნე ბიბლიად მარაღად შორის იყო - 17 საუკუნე ამოღებულ ერთობის მკერამ შერე ერთი კვებამსწერ - დავით წინასწარმეტყველის მემკვიდრეობის ბრძანებულად პოეტი წერს:

არია მთი ხმობა უფაღად ერთად უხსენებ ბეარია.
თუმცა მართიან შორის იყენებ, შტრედ აბღის მინაღეარია.
ერთი დავითის მღე თქმული, რომელმაც იმნი ბეარია.
შორე ვახტანგ მებუთავ ქართველთა მწყევე ბეარია“.

ავტორული „უფაღად ცხადია ქრისტიკ იგი დავითის შერის შობიშვილია. ტრადიციად ეს დღეა წინასწარმეტყველი წმინდანის წინასწარი „უფლის ბრუნვების“ შობის სწორედ ამ წარმოშობის უკავშირდება. რადგან მართამა, როგორც დავითიან, მოსახლებობის

აღწერის ცდრის დავითის ქალაქში, ანუ ბეღელში“ უნდა ყოფილიყო და გაეხსენა საუკუნე იმ“.

რაც შეეხება ბეარიატონებს, მათი დავითისგან წარმოშობის რწმუნა საქართველოში IX საუკუნის დასწრისთვის უნდა არსებობდა (ის, აგრეოდ ხანდაზმის ცხოვრება“, საღად ეს შეხვედრებს უნდა უღივრე კვმარაგებად თიღებდა. აქვან გამოხმდარე ბეარიატონები „უფლის მტერი“ იყენებ.

დავით გურამიშვილი სიტყვებით: „დავით მამისა მისისა დახმარეს უხსენებთ ბებარ“ - კრევე უფრო ცხადად გამოცევის, რომ საერთო წინასწარ დავით წინასწარმეტყველის გულისხმობდა ტექსტის მიღება ეს მინაკვეთა არია მთი ხმობა. თავითი ნამუშაღობა - უკავშირდება უფაღად და ვახტანგ მწყემსესაც.

„ღათისმომოგაღმა პიკაძე“

დავით გურამიშვილი წმ დღეა ქალაქის სიტყვებს გაღმეღეცხვს. „ღათისმომოგაღმა პიკაძე არაღი, ვნ ციო გერეღმა მანაღა. კვებამსწერ უნამოდ ქალაქელსა ძე მარწმუნა, მანაღა. საღად, ზეღად იმნი თოკამე და მნი ანი.“

შეხვედრებში ვეღვაწვი მთი ციღეა თქვენი მანაღა. აქ პოეტი სან დღე მთიღების ავითარებს.

სტროფის პირველი სტროქონი გულისხმობს ძველი დავითის ერთ-ერთი ცეღასზე დედ სასწავლას - უღამობის ხამწრეშვების მანარსარე, თეოი უფაღად „სეცირე ბურად მოხმობას: ძე ვიწრეშვებ თქვენი პურის ზეცაო“ (გამოსც. 16.4). გამოხმდობა წინაღონ მუღეღსიტე თემის მოთხრობიღა, რომ უღამობის ხანგრძლივი მოგზაურობითა და შამწრეშვების შეხვედრებს ვერაღდება მისეცა და აარსის თავს დატეხილი განსაღღილსათვის უსაღეღეურეს, მთი მთი უღამობა. სიტყვითა სკოლაში ვეღვაწვი მთიღობის ცხოვრება ერთად, რადგან იმ ვახტანგ პურის მარწმუნე, მანაღ, მისეცა თხოვითა, უფაღად ხამწრეშვების მანაღ და უფრო ვერაღდება ამწრეშვით შეხმობი ხორეცა და ვინაღად განსაღღე პურითა; და სეღათეაღმრევე იმ ვარ უფაღად დეწრეშვებ 40 წლის მანაღზე ყოველღეღეურად შორეულად ეს სასწავლო გარდა მბობისა (რადგან მბობი გერაღღილსათვის უწეა), თეოი მანაღ იყო. ვიარაღე თიღელი ქრისთის სასწავლი და ვეღმით მთი- ვიარაღე კარეში თიღელი მნი“.

ამ სასწავლის მოხმობით პოეტს იმის თქმა სურს, რომ უფლისთვის, ვინაც ძაღვსა ახეული პათის აღმამის დაბერება უღამობა შეხვედრული არეღვინა ქრისტიეღადც უნდა სწამებულ უფლის უღელეურესობა და უხსენებობა.

შორე სტროქონი ასახავს ახალი დავითის ცეღასზე დედ სასწავლას - უხსენებ მთისა და დედ ქალაქის არსებობას: წმ მართამს ხომ შეე ძე მარწმუნა ქალაქელად ბარია ეს მოღვანა ახალი დავითის პუხსენად სასწავლო შორისამოღერად რწმუნის საღათა თეოი ხამწრეშვება, როგორცა მსეველი შეუწველო“, „საწმინთი ერთო“-კმინი, ცეღასსა მნი ცეღათია

15

1. მთიში იხილეთ „მეღეღამისა მან აღეღეღების ცეღელი და მღეღელი იგი არ შეუწველო“ (გამოსც. 1.2)
2. ვეღვაწვი იხილეთ „არა და მღელი საწმინთისა მან ხოლო ზეღი და ყოველს ქვეყანას ზეღი იგი“ (მთაღ. 6.40)
3. ბეღელს (ესე, სასწავლო პურის) არ ქალაქია, საღად დავითი და ცხოვრობდა დავით წინასწარმეტყველი აქვე შეუწველი, უხსენებენ“. ამიტომ ეს ქალაქი „დედოფანის ქალაქი“ მოხმობენება.

ამბეღარნი

ხალხური სიბრძნის მოტროიალე

ამჟღად იბადებან ადამანები, რომლებიც გამკრახი ვინებისა და შესასწორი სიბერეთის გამოსიხობი ბერს სასიკეთო ასახაჩი სორეს, თემცა თადე მუდამ ჩრდილმ რჩებიან სახელწოდ არაფერს ითხოვენ და წუთისოდღან წარბღობის შერე შექურთარს კლდეუთი გამობრ-წარღვბიან. ასეთი თემცაბადლი ბუნების ადამანია რაცეს მიეკუთვნება ხალხური სიტყუერების ერთ-ერთი შემკრები და მოამბე საშუკა (უმა) ფაშქოსის ძე ზუიდაურა მის შესახებ მოკლე ბიოგრაფიული ცნობები გამოაქვეყნა ნიკო არაღოტელმა, ის ახალგაზრდა კომუნისტა, 1989, 171V).

ერთ-ერთი თეადწარმტყ სოფელში - არაღოტმა, საესებთ ბუნებრივია, რომ მთილოლოგურ თქულებითა წიადში დაბადებულსა და გაზრდილს დიდი ინტერესი გასჩრთია ფილკლორისადმი. მერე მსოფლიო იმდენ მშობლოურ კერაზე მობრუნებულს ცხრაჯერ დაჭროლსა და სასწაულე-ბრიად განკურნებულს მას გრანულულებსაც სწამებდნენ- მუცელში გველი უხისო და მისი განკურნოა ანალოგია ეუადან: ამბობენ „შაბაღბინა...“ გული ხალხური მოუხისაკენ მოეწველა მოყოდებული აჭვან, მუდამდე ხალხის შესხერებაში ჩამარბულ განძულს დატებდა, უტყუარი აღლით ხზრად აკლავდა კოდეც და ღღის

როგორ ვასწავლობთ

დაპირთ გურამიშვილის პოეზიის სნაპლავის საკითხები

14

შეკრებულნი, სწორედ დღვისმშობლის- წმ დედა ქალწულს მივანაშურებ ცეხლი ვრდა მიველსამდინარს აწიდა წინაში არ სველდე-ბოდა საწინი და სხიმლში ჩაერილი ყრები კი არ იწოდებნარბედ დასველდნენ წუმბს ცერისაკენ, ასევე წმ მარამი დედა იყო, მერამ უფადს სასწაულეობრიად შერბრუნა ქალწულბა.

რამდენადღე წმ მარამი დღვისმშობელია, მისი მშობლებს ითკმე და ანა - უფლის პაპაბუნა გამბიან სწორედ იმნი იმნია, ძნე მოაწონა, ქრისტესტ.

სანდლობი სტროვის შვითხ ხაზი მოასწრებს იმ მოსას, რაც წმ მარამი შესწორულა კაცობობის ისტორიაში. ამწმორაყებ ხზრად მოხსენებენ ქალწულ დედას ადამის ხსნად და ვეას აღდგომდა, რადგან პირველიყოფი დღეცხული კაცობობის აღდგომს და ცეკვე სამოხებში დაბრუნება მთილოდ უფლის ვეაერების, სიკვდილი სიკვდილის დაბრუნების და სასუფელის და ცეკვეა, კარის ქრისტესმო-ერ გაღების შერე, მიხედა უფლის მარალითა სელები აღმოვიანა ვეაერობიანა. „შესწავლილადე ფიქვლია“ აღსრულდა გიგლითის მის-ტრია თემცა უფლის ვეაერვას წმ უბლიდა მისი შობა და აღზრდა ქალწულ მარამისად, ეს მიერე ძე დღვისა ვანკაცდა (ძე მარწესია, მანანა) გიგლითაზე წმ მარამი შეულ- საკუარი სიხსნად და ხორცი მოკლდა, ამხნად, მის შერე, მისი ტყუილისა და ტარევის საფასურად, მიხედა კაცობობის ცოდვის მონანდა (კოდეა თემცა მანანა).

ამ სტროვის საბლოი დასტენა ასეთია თუ ქართველს საკუარი მოსათვის სიციე სურს,უნდა იქამის ადამის მიღების მიფერული და მისთვის თეადღეფული დმტორი მიზნ ქორი ღიხანდა, შეუბან ვეადეკე-ვა რადგან „სახარების“ მხედველი, მღვდის მარცვლის ზედა სარწმუნო-ბრეკე საკმარისა სამიხიოდ, ეველზე შეტად ვეაუერებულს სასწაულე კი რეაღობად რომ ვერაღებქნას, ამბობენ ამბობს იესო ამქ

გაბეა თქვენ ვეაუო ვეაუერეს სარწმუნობა, ვითარცა მარცვლი შვილიხა, პრეკე მისას ამას მიიცივე ამბო იქა და მოცივლის და არახა შეუღლებუდ იესო თქვენ შერე (მათა 17,20).

წმ დედა კაცისა და უფლის შობა კეპაშრებულა, თანცე საჭროველი მარამის წილხევერია ამტომ ცილობის დღვისმშობელი, რომ დედაშეღული სიფარული ხესე დარბეითი მიზრობის იათის ერს, დაცხული წამოფერის, გამოსწორების გზაზე დაეაეროს დავით გურამიშვილის ტყუილი კი ძლია გამოწვეული, რომ მისი თანამშემულენი აღიწვედნენ ბრძნი შექმნენ, საქმე ქწენს ვასასტერებენ, თავისი უფურერებით შერეაეცხებს წმ მარამის სიტყე-მარას ქწენს რა იყო სარწმუნო, დასაეკებო.

ჩველითა გამკრანდლნი...

სამეცნეო რეტერატურაში აღინშნულია, რომ დავით გურამიშვილ პირველდგოცადისტია (პროფერენციალიზმი თვლის, რომ კაცის თუ ერს ყოველდღე პირადი დამსახურებისამებრ მიეწვევება). ბრძენია ბრძენსა უფადს ქართველ ხალხს სასიკეთო მათი სულიერი დფერადაციის გამო მოველნა, აღმოსავლია მტერი აღბრა, მოეწონდა ეველდ სამიწობსა, (ცხადია, მოაერო მისეში სარწმუნოებრივი მოშლილიან, ისლამის მიღება მოსახლეობის ვარცეული ნაწილის შერე და ჭკმსობების გზადან ვეადეკენა იყო XVIII საუკუნის დასაწინში, დავითის თქთი, ქართველებსა ატარებენ“ ძველი და ახალი სჯული სანუ ძველი და ახალი აღიქმას ყოველდღე რაც ქრისტეანობის საეუბედის წარმაადებენი ამიო დამსახურებს მარ-ფესიანად, საეუბედლიანდ ამო-სახიდა, ქართველებსა უარევენ“ სჯული - ქრისტეანობის საეუბედელი, უფადდებ, შუბაბამხად, ურს ერს ცხოვრების საეუბედელი მოვსბა პი-ებრის შერე ეს ყოველდღე ვეაეხიდა შეუბედ სიტყეებსა.

მან ბრძენია ბრძენებს რა ეს სჯენ, ბრძენსა აღბენ ხელოს, რისხევი ვაშუება მის თქთია, ვერადხედა საეუბედლისა, მიუერე არეულია გამორცნდნი ახალისა და ძველისა! თქენეცე იხილეთ ამბო მოსიბოდა საეუბედლისა!

1. ნახუქობობობის დანადე წინასწარმეტყუების სამი შერეობი ამბეულ რეტელში ჩაერა, უფლის ამბელობის კი პირველს ცეხლი წიად ვეადეკვი და დიქეს ვეადეკვის, მათი რწმუნისა და დღევა-გაღობის, მატეობიცების წინადე ამბიან დაეკმუნებთ ის დანადე, 3, 19-24.

ამბედარნი

საქართველო
განკარგებულია

ხალხური სიბრძნის მოტროვილა

15

სინაულეზე გამოტანის ჩვეულ სიკისისენ უბრუნება

ს. ზეიდაურს საშვილშვილო საქმედ მანადი ფულკლორული მასალის მოპოვება, სათანადო დამუშავება და დროული გამოცემა პოეტური ნიჭით დაჯილდოებულს უკუაღრდ დასაკარგად ითვალ არაფერი ემეტებოდა, რადგან მტკიცედ სწამდა ადამიანთა სულზე ხალხური პოეზიის კეთილისმოყვანილი გავლენისა. თავდაც კლდორიტული პიროვნება დიდად ყოვლია დაინტერესებული ხევისურთა წეს-ჩვეულებებითა, რეალ-სამართლითა და ჩაცმა-დახურეთი. ამიტომაც ასე უშურებოდა ყოველგვარი მასალის ჩაწერის, რაც ხევისურთა ყოფა-ცხოვრებას შეეხებოდა.

ს. ზეიდაური ხშირად ამ თუ ამ მყენიერის დაუხარულ ინფორმატორად გვევლინებოდა. ამის თვალნათლივ აღსატურებს საკმარის ყოველი მამოწერა აკად. აკ. შანიძისთან ამ უკანასკნელს-როგორც თავად წერს- გასცნობია 1965 წლის ზაფხულში.

ს. ზეიდაურის აკ. შანიძისადმი გატკბილ გამოკვეთებულ წერილებში არცთუ იშვიათად ვაწყვდებით სანტრესო მოსაზრებებს ერის თვითივლ საკითხებზე - ლექსკონებში საღვთსკონო მასალის შერჩევასა და შეტანაზე. უცხო სიტყვათა შეთვისების კანონზომიერებებზე, საღვთსკრატორო ქანში დიალექტიკისების გამოყენებაზე თარგმანის თავისებურებებზე და სხვა.

ერთგან იგი აკ. შანიძის სწერას „ქან“ ეს იგივე უნა, საკეთილი ერის გარეშე ურ არ არის“. მგორიდან შეინიჭებს ამყენიერებას თუ სურს, რომ მისი ერის ქან მდიდარი იყოს, მაშინ ყველა უცხო ტერ-მინს თუ სიტყვას უნდა გამოუძებნოს საკეთილი შესატყვისი სიტყვები და არა სხვათა სიტყვებით ამჟღავნებულს „ქანს“. ანდა: „სიბრძნე კეთილი კიდის სიტყვა იხმაროს, თუ ეს შესატყვისება აზრს, ვიდრე უცხო სიტყვა.“

შუნებით ს. ზეიდაური, სხვა კეთილ თვისებებით ერთად თავმდაბალი და მოუკვამბოვლი იყო. იგი უზუსის ადრესატს-სათანადო ცოდნა არ მატკოს, თუცა ხშირად საესებით მართებულ აზრს გამოიქვამს.

შეგად საყურადღებოა, რომ ს. ზეიდაურის პირად არცერთი წყარვითი სატყუროდ ცნობილი დანჯისტის აკად. აკ. შანიძის მი-ერ მწერად ორ პატარა ბარათს ამ წერილებიდან ნათლად შევამჩნებთ ამ პრობლემათა მგობრული ურთიერთობა და დაუცხრობილი სწრაფვა ზოგ სამართლებს საკითხზე დამატებითი მასალის მოძიებისა და ახდის შეტყვისთა ვუჭეობით, მკითხველისათვის სანტრესო იქნება აკადემიკოს აკ. შანიძის ამ წერილების გაცნობა: ეს წერილები ამის დასტურიცაა, თუ როგორ აფასებდა დიდი მყენიერი ადრესატს.

თბილისი, 15, 11, 1967

პატარა სამუკა

კარგა ხანია თქვენ გამოშვებენით ქართული ქან ზღა ლტ სკოლაში, №23 (1967), სადაც ჩემი წერილია მოთავსებული კანა-ანი სიტყვის შესახებ (ვაკა-შსკოლის ლექსკონი). მე კიდევ მინ-და გამოგზავნი ჩემი წერილი ორობითი რიცხვის შესახებ ხევისურთაში“. სადაც თქვენც ხართ ნახსენები, მაგრამ არ ვიცი, მოვიგია, თუ არა მიმწერეთ, სად ხართ ამჟამად, და გამოგზავნით.

პატისცემით ა. შანიძე
თბილისი, 28, 11, 1967

ფაილი № 100
თარიღი 11.11.67
ს. შანიძე

ტბილისი, 15. 11. 1967

კარგა ხანია თქვენ გამოშვებენთ „ქანში“ ჩემი წერილი „სიტყვის შესახებ“ (ვაკა-შსკოლის ლექსკონი). მე კიდევ მინდა გამოგზავნი ჩემი წერილი ორობითი რიცხვის შესახებ ხევისურთაში“. სადაც თქვენც ხართ ნახსენები, მაგრამ არ ვიცი, მოვიგია, თუ არა მიმწერეთ, სად ხართ ამჟამად, და გამოგზავნით.

პატარა სამუკა

მეივე თქვენი წერილი, რასიხივაც დიდად გმადლობო. ამჟამად გიგზავნი ჩემს გამოკვლევას ორობითი რიცხვის შესახებ ხევისურთაში“. სადაც თქვენც ხართ ნახსენები. ამ ზაფხულს ხევისურთაში ვაგზავნი ორი ჩემი მოწაფე და მათაც დაადასტურებს, რომ ხევისურთაში არჩვენ სახელებში ორობითი რიცხვსო.

კარგი იქნება, თუ დამატებით ცნობებს მოსაწვდით თქვენც ამავე საკითხის შესახებ.

პატისცემით ა. შანიძე

ტბილისი, 28. 11. 1967

ფაილი № 100
თარიღი 11.11.67
ს. შანიძე

შანიძე თქვენ წერილი, რასიხივაც დიდად გმადლობო. ამჟამად გიგზავნი ჩემს გამოკვლევას ორობითი რიცხვის შესახებ ხევისურთაში“. სადაც თქვენც ხართ ნახსენები. ამ ზაფხულს ხევისურთაში ვაგზავნი ორი ჩემი მოწაფე და მათაც დაადასტურებს, რომ ხევისურთაში არჩვენ სახელებში ორობითი რიცხვსო.

უთავდასებო C. შანიძე

მართალია, დროის მსახერხილი ხელი ყველა ადამიანს ადრე თუ გვიან წარმოც სოცოცხლის ნიშტს და ქარის დამაზარებლობა-გრამ ამჟღავნად რჩება მისი ნაღვალ-ნაამაგარი. ს. ზეიდაურის შემკვლელითა საქმეც დარბა, როგორც სტალილის მიმკენ ზთანამოსადათვის - სულზე მოუსწრონ და ბნელთვის კარობებს გამოსტკაონ მარგადლები ხალხური პოეზიისა.

მ. თვლისხმებთან მ. როგა და თ. მერტველი, რომელია სამყენო მდომინების ანგარიში ათი წლის შემდეგ დაბეჭდა. ის ძე ქართული ერის კათედრის შრომები, თბ., 1976, გვ. 181-188.

გვ. 181-188

როგორ ვასწავლოთ

ლია ქვიციანი

ქართული ენის სწავლების გასაუმჯობესებლად

(ნაიკლი მერიკა)

ენის გრამატიკა და ლექსიკონი საკითხითა
სწავლავს

სკოლაში ენა ერთ-ერთი უროდეს საგნად ითვლება სწავლების თვალსაზრისით. სასწავლო პროცესზე დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ პროგრამული მასალის ათვისება მოსწავლეთა მიერ უმეტესწილად დახასიათებული ხდება, რასაც საკითხის მრავალჯერადი გაუმეორება უდევს (საუწყებლო, რაშიც აქტიურადაა ჩართული მესწავლება და შედარებით ნაკლებად - აზროვნება, პროცესში მოსწავლე შედარებით პასიურია. შესასწავლი მასალის გაგება და დასწავლა კი აუცილებლად საქორბებს დახსნულ აქტიურ ინტელექტუალურ მოქმედებას. ეს გულისხმობს შემეცნებითი ოპერაციების (ანალიზი, სინთეზი, შედარება-შეპირისპირება, აბსტრაქტიზება, განზოგადება) ფართოდ გამოყენებას, რათა პასიური შემოწმებულდანი მოსწავლე აქტიურ შემოქმედებით სუბიექტად იქცეს და სწავლაც ასეთივე საწყობების უნდა ვერდნობივს.

მასწავლებელს პასუხი უნდა გაეცეს კითხვას: როგორ ავიცილო სასწავლო პროცესი ისე, რომ სურველი შედეგითი სასწავლო მასალის გაგება და რა სახის საგარეოშოში შეგროვითა, რომ მოსწავლემ გაგებული მასალა მიქნერკრდ კი არ დაიხსომოს, არამედ გაცნობიერებულად დაისწავლოს, როგორც ვქვიცი, ეს პროცესი მოსწავლეს და მასწავლებლის ინტელექტუალური, აქტიური საქმიანობით უნდა წარმართოს.

გრამატიკული კატეგორიის გაგებას საჭიროა საუწყებლად დავლის მოცემული მასალის აუცილებელი და საქმარის ნიშნის გამოყოფა და მათზე ოპერირება. დასწავლისათვის კი ამ ნიშნებს რეალიზება საგარეოშოში მთელ სასწავლო პროცესში განსაკორბრებული როლი აქვსათა თვალსაზრისის (ტაბულები, სქემები, მოდელები) და კითხვას კითხვის ცხვენტურაში უნდა იყოს კვლევის ობიექტი. კვლევის საგანი სტრუქტურის საფუძვლი რაღაც მსგავლობა, რომელიც დაახსიათების ობიექტს ან საგანს და მითითება იმსხუაუ რა მოქმედება უნდა შესრულის მოსწავლემ ცვატივად, დაასაბუთე, დაატყუიკ შედარებე გააკეთე დასტანა და ა.შ.

ტაბულები და სქემები კი ათლებენ მასალის გაგებას, მითარის, აუცილებელი და საქმარის ნიშნის გამოკვიის (ფერე, ხატეასსაგამოყოფა და ა.შ.) ცალკე უნდა ავიწინიში მოდელების გამოკვიების მნიშვნელობა. მოდელები ასახავენ კავშირებსა და მითარობებს, როგორც გრამატიკული კატეგორიებს, ისე ცალკეულ კატეგორიათა მარტარობებ დღეებტების შორის თითარობა. აზროვნება კი სპეციფიკური იდეალსებული საგნობრობის საშუალებით ვლინობს" (ვე დავიკვი).

სქემები და ტაბულები მხედველობითი საყრდენ მოსტელტებად გამოიყენება, მასში დაცული უნდა იყოს სომაროში და აღქმის სიმარტევე (მოდელების კე) გაგების პროცესში აბსტრაქტულ-უსოგადებს წინ უძღვის კონკრეტული, კრბოს შესწავლა. სასწავლო მასალაში უნდა გამოიყოს მოდელების დღეებტები, მითარობები ამ დღეებტების შორის, სისტემები, ქვესისტემები და მათი ურთითარკავშირე საუწყებლად დავლის სწავლებას. სწორედ აქვეყვეს დიდ დახმარებას ტაბულები, სქე-

მები და მოდელები, რადგან მისწავლის მხედველობითი და სმენითი არბები ერთდროულად მონაწილეობს და ამტომ შემეცნების პროცესი უფრო უწყებტურა კონკრეტული მოდელების გაცნობიერების შემდეგ მოწოდებული მოდელი კი ცნების სახით აუადიბებს ცოდნას, რადგან იგი მხოლოდ უსოგადებს ნიშნის შეიკავს. აუცილებელსა და საქმარის მოდელი კონკრეტულიან სოგადის აბსტრაქტიზებასა და განზოგადებაში ესმარება მოსწავლეს და ცნებითი აზროვნების გამოშუაგებას უწყობს ხელს. მთავალიად არბებით, ზედსართავი, რატებითი სახელებისა და კუთვნილებითი ნაცვალსახელის შესწავლის შემდეგ მოწოდებული მოდელი ბრუნების კატეგორიას მს. ფუტე ბრუნების ნიშანი + ბრუნების ნიშანი ბრუნების ცნების უსოგადებს ნიშნებს აწვდის მოსწავლეს და ცნებითი აზროვნების კანონზომიერებაში წვედობის უნარს უშუაგებს მას.

დასწავლის პროცესის საგარეოშოში მოცემული სებული უნდა იყოს აუცილებელი და საქმარის ნიშნებზე ოპერირება, რათა მოსწავლემ მრავალჯერის გამოყენებით კი არ იხსომადნერ შესასწავლე საკითხს, არამედ ასრულებდნერ ინტელექტუალურ ოპერაციებს, რადგან ინტელექტუალური აქტივობა დასწავლის ძლიერი ფაქტორია" (რ. ნათაძე).

სასწავლო პროცესის ამგვარად წარმართისათვის განსაკორბრებული მნიშვნელობა აქვს კითხვას, კითხვის დასმისას მასწავლებელს სათლად უნდა ჰქონდეს გაცნობიერებული და მოსწავლესაც გაუცნობიეროს მოცემული კითხვის ობიექტი, საგანთა, მხედველობათა არბი, კითხვა ისე უნდა მართავდეს მოსწავლეს, რომ მან შეუძლოს გრამატიკული კატეგორიის სტრუქტურული დღეებტებისა და სიტყვის დღეესკორი ნოუნების გაცნობიერება, სტრუქტურული დღეებტების მითარობისა და ურთითარკავშირის გაგება, სოგად კანონზომიერებათა წვედობა. საამსოვ კარგ შედეგს გევათლებს ენობრთე ამოცანების გამოკვირება. მოგაქვს ორიოდ ნიმუში:

ინი ენებითი ნიშანთა სმენაში - ვიშენებ, მიშენებ" - ინი ენებითი ნიშანთა არბი, რატომ? გაანაღებე და დაასაბუთე შენი მოსაზრებე!

დღინი სმენაში შქკორის საყრდობა სმენაში - ვითარდა" - აშენებ" - დღინი არბის შქკორის საყრდობა, რატომ? გაარკვიე და დაასაბუთე!

დღინი სმენაში ენებითის ნიშანთა სმენაში - ვიშენებდი", - ვაკვირებ" - დღინი არბის ენებითის ნიშანთა რატომ? დაასაბუთე მოსწავლემ უნდა ჩაატაროს ფორმის ანალიზი, გამოიყოს სტრუქტურული დღეებტების გამოკვირების შედარება-შეპირისპირება, განსოგადების და გაკვივის დასტანა.

სკოლაში დიდ მუშობას მოითხოვს აგრეთვე დღესკორი სტრუქტურის საკითხობრობაც ერთგვარად ნაკლები ურთადება ექვება აქ საგარეო საგარეოშოშია საჭირო დღესკორი ნოუნების, სიტყვის დღეებტის ენაში არსებულ ნარტკარ საშუალებათაგან ევლავა შედარებულისა და შესწავლის შემეცნისათვის. მოუტანოს ასეთი მუშობის ორიოდ ნიმუში: "ქართული კლასიკური ნაწარმოებებიდან მხატვრულ ნაწებებ-

მცირე რეცენზია

საქართველოს მწიგნობრობის განყოფილება

„ქართული ენის მსიჩაე ბრამატიკა“ იტალიურად

საქართველოსა და იტალიის ლიტერატურულ-კულტურული ურთიერთობის შორეული წარსულიდან იღებს სათავეს ვერპოლიდან პირველად იტალიელმა დირექტორსდენ ზენი ქინია და უკვე ეს დირექტორი პირველი ქართული წიგნიც სწორედ ამ ქვეყანაში დაბეჭდა.

დრასაცნობია ისიც, ქართული ენის პირველი გრამატიკები იტალიელმა მისიონერებმა შეადგინეს ვერ კიდევ XVII საუკუნის I ნახევარში. მაგალითისათვის შეიძლება დავსახელოთ დონ ფაკომი და სტეფანოს, ანტონი ჯარდინას, მარო მაჯოსა და სხვათა ნაშრომები.

ქართული ენისა და კულტურისადმი ინტერესი არ შეწყვეტულა შემდგომ საუკუნეებშიც. ამ ასპექტით განსაკუთრებით უნდა ვახსენოთ ვენეციის მილანისა და სხვა უნივერსიტეტებში ქართველოლოგიური ცენტრების ნაყოფიერი მოღვაწეობა.

დღეს იტალიაში ბევრი ქართველოლოგია, კიდევ უფრო მეტია საქართველოს ისტორიით, ლიტერატურით, ხელოვნებითა და კულტურით დაინტერესებულ, ამბობსაცა, რომ იტალიაში პრაქტიკულ სასაუბრო ენას არა უკნო უცხოელი ახალგაზრდა ეუფლება.

და ასეთ ვითარებაში, ბუნებრივად, სამი საუკუნის წინათ შედგენილი გრამატიკები, რომელიც თავის დროზე მართლაც რომ დიდი როლი შეასრულეს ქართული ენის მოპლურისაში მიზალს ვერაბაშიც კი, თანამედროვე იტალიელს ვეღარ გაუწევს სათანადო დახმარებას. თანამედროვე უცხოელს რომ თანამედროვე ქართული ენის გრამატიკა სჭირდება ეს ცხადზე უკმაფლო გახდა იტალიელ მეცნიერთა დღეით მატეონისათვის, რომელიც რამდენიმე წლის წინათ უშუალოდ გაეცნო ქართულ ენას, მოიხიბლა მისი მუსიკალური გულადობით, განსაკუთრებით კი დანერტყვლა ზენი ქინის მეტად ორიგინალური სტრუქტურითა და გრამატიკული სისტემით.

დღეით მატეონი იტალიელი მოველია, სტამბურების კონგრესიციის წევრი დაამთავრა მილანის წინათ საგლობლების სახელობის ინსტიტუტი (მაისი სახელობისა, ცხოვრობს ვერანოში, ასწავლის იტალიურს-დაიბნურს მუსიკას, ისტორიას, გეოგრაფიას ვერანის საშუალო სკოლაში, რომლის დირექტორიც იგი წლების მანძილზე.

მამ დღეით ფილოსოფიის რამდენიმე ვერპოლი ენის, ზოგ მათგანს მცენარეულად იკვლევს დაწერილი აქვს საშუალო სკოლებისათვის იტალიური ენის მცირე გრამატიკა (1991 წ.)

მ დღეით მატეონმა ქართული ენის გრამატიკაც მუშაობა დაიწყო რამდენიმე წლის წინათ პირველად იგი საუფლებიდან გაეცნო წინამხედველი ნაშრომებს, შემდეგ კი - უცხოელთა მიერ შედგენილ ქართული ენის თანამედროვე გრამატიკებს. შეგალიად მ. ბროსონისა და ფორტისა ფერონისა და სხვათა შრომებს, გარდა ამისა რამდენიმე ვესტერნ საქართველოს მეცნიერული კონსულტაციებისათვის (ამ მიზლი წლებში მამ დღეით სასაზღვრო არდამდეგებს ქუთაისში - კათოლიკურ ეკლესიაში ატარებს).

დღეით მატეონი საქმად კარგად იცნობს საქართველოს ის-

ტორიულ წარსულს, თანამედროვე ცხოვრებას, ქართველი ხალხის ზეწეულებებს, თანდათან სრულყოფს სასაზღვრო ქართულს.

წლების მანძილზე დღეით მატეონის შესაზური შრომისმცენარეობის, ფართო განათლების, განსაკუთრებული ენობრივი ადლოს, უცხოელი ქართველოლოგების ნაშრომების გათვალისწინებითა და ქართული კოლეგების კონსულტაციების შედეგად ხელის გეაქვს საინტერესო წიგნი „ქართული ენის მცირე გრამატიკა“, რომელიც ახლახანს დასტამბა გამოიქცეობა. „Edizioni Urban“-მა.

ესა იტალიურად დაწერილი პირველი ნაბეჭდი გრამატიკა ქართული ენისა.

საინტერესო წიგნი ფართო ფორმატის 436 გვერდისაა. შედგება რამდენიმე ნაწილისგან (შესავალი, ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი). შესავალში წარმოდგენილია მოკლე ინფორმაცია საქართველოს ისტორიულ წარსულსა და თანამედროვე ვითარების შესახებ. აქვთ წარმართილი ქართული ენის ზოგადი ბუნება. მისი სატექნიკური სხვა ენებთან შედარებით. წიგნი საკმარისი სიხრობითაა დახასიათებული ქართული ენის ფონეტიკის საკითხებზე, კერძოდ მეტონიმი შედგენილობა, ხსოვნისა და თანმიზნობის სისტემა. საგანგებოა გამოყოფილი ექ ხმარებიდან გასული ასოები. აქვთ საუბარი ქართული დამწერლობის განვითარების სავეფურებზეც.

წიგნის ძირითადი ნაწილი მორფოლოგიას ეძღვნება მოცემულია ბრუნვისისა და უდვალელების მარადიანობა სისტემები საგლისმბო, რომ გრამატიკის ატორი უცხოელი მეცნიერებისათვის საგანგებოდ გახაზეს ქართული ენაში არსებითი სახელის სინტაქსის სქემის კატეგორიის უქნობისა გამო და, სამეცნიეროდ, ზნის მეტამეტ სირთულეს. სწორედ ქართული ზნის მთავადვეფურება და კატეგორიების სიხვედ ააქვებებს დღეით მატეონის „ქართული ენა ლისხია, მეგრამ რაღვია“.

მორფოლოგიისათვის შედარებით მოკლეა განხილული სინტაქსის საკითხები, მეგრამ ძირითადად მარც გამოკვეთილია ქართული ენის მატეონი და რთული წინადადების სტრუქტურული მხარე და მისი სატექნიკურიობა.

მართალია, წიგნი დაწერილია იტალიურ ენაზე, მეგრამ ითვრითელი დებულების საელსტრატეგი მაგალითების გრამატიკული ტერმინოლოგია წარმოდგენილია ქართულ-იტალიურად. საქართველოს შემხებრეში გამოიქცევა ტრანსკრიფციაც. ნაშრომ, ფასებულია იმიოც, რომ საელსტრატეგი მაგალითები ძირითადად შეწრულია ქართული სინამჟღავნოდ. რასაც, თავის მხრე ზოგადი შეხეცნობით მიწმეცხობაც აქვს.

შეზარატად კარგი საშუალო იტალიელი მეცნიერებისათვის მამ დღეით მატეონი ენის მცირე შედგენილი „ქართული ენის მცირე გრამატიკა“, რომელიც არის ამეც დროის ქართველებისა და იტალიელის მთავალსაუკრეობის კულტურული ურთიერთობის კიდევ ერთი ნაწილი გამოხატულება.

გახსენება

ჩუმი და მშვიდი იყო ლილა: ჩუმი და უპრეტენზიო. ამტომ მეც მიბოროს მასზე ხმახმალა რამის თქმა. თეთიონ თავისი ფიჭის "გაქვეყნებაც" კი არ უყვარდა. ყუილეგვარ კონფლიქტს გაუბოროდა, თუ შენგან განხსენებულნი აზრი ჰქონდა, ჩუმად, თითქოს სასხვათაშორისოდ შემოგპარებდა. სხვისი ნიჭის დაფასება შეეძლო, მაგრამ სხვათაგან ჩამორჩენასაც ძნელად შეგუვობდა. ჩუმზე უყვინარი შეგვიბრება იცოდნა...

სიუვარულისგულისხმიერების, ოვანისქალობის ნიჭით იყო დადილელოვებული, მაგრამ ბოლომდე ავერ დახარავა...

ჰქონდა დეილას კიდევ ერთი ნიჭი (მხოლოდ ახლობლებმა რომ ვიცოდით) - დეკსის ექსპრომტად თქმის, გაშარების ნიჭი. ერთ შემთხვევას გავიხსენებ:

სტუდენტთა კონფერენციაზე, ზაფხულში შვედრებელ დიალექტოლოგიური მასალების საფუძველზე, მოხსენებები წავიკითხეთ კლარა გავუამ, დელი ველამიამ და მე იმხანად ბ-ნ არნ. ნიქობავას წესად ჰქონდა რეცნზენტების წინასწარი გამოყოფა (ე.ი. ვერ მოხსენებას ეწერდით და შემდეგ თუ ხისხისმს, ჩვენი რეცნზენტი იყო ბ-ნი ალექსი ჭინჭარაული. ბერი შენიშნა მოგვცა. უკასხუხო, დეკსიმ დეკსი არ დააუოქნა:

აგრეაგრემც მე გაეხარო, აგრელები ხოლმე, როგორც ქადევი, კინაღამ წყალში გადაგივარეთ მთელი ზაფხულის ნაწეაუნადავა, კიდევ კარგია, გწვალობთ განება და გამარჯვეთ დისერტანტებმა „ოლექტორი“ პასუხი (დეილა გვერდით შეეცდა და მებმარებოდა) ასეთი იყო:

სწორია, აგრემც ჩვეც გაეხაროთ, კიდევ კარგია, რომ თქვი მართალი, სამ ბრწყინვალე თავს რას დააკლებდა ერთის, თუნდ ბრძენი კაცის, ქაქანი?! კარგია, რომ შენც გწვალობს განება და მოვთამინეთ დისერტანტებმა! დეკსო, - ე, მე განება აღარ მქნდობა, გახუნდა ჩემი ოპონენტობა,

- უკასხუხო, - ერთგვარი ერთი მითხრა დეილამ. „აიუტერო“ დეილამ უკასხუხა: რა შუაშია ჩვენთან განება,

ნეთუ არა გაეკეს ამის გაება? ჩვენ შეგვიბოლა გზის იქ განება, სადაც შენ გინდა მახის დაება, დორს ამ საქმისთვის თავის დაება, რომ წოლად გეხედვს ძველის აება. (როცა დავიბოტენით) დეკსიმ ჩემად ჩათვალა დეკსი და მომწერა: ახლა რომ უკვებ წამოდგეს საბა

ლილა პეუქიძის ხსოვნას

და ის გაგეტოს, ვიქვით, შენ-ნელისა, იტუოდა,- დმერთიმან ვით გამობაბაკაცის ნაშერს კული მელისა?! ისევე დეილამ უკასხუხა: -

რატომ უწოდებ ნელის მელია, 'ეს არადეილი მოსათქმინა, ნელის მაგივრად მოგწერე დეკსი, რატომ ვერ მიხვდი, ჩემო ალექსი?! უხმობად, ატება დეკსი დეკსის დამწერს,-

ნელის რომ ასე ექმობება, ვინ ხარ, რომელი. რა უუეთი შევედი ნიჭიერი აღამანი, დმერთიც არ არის შეუცდიომლი დეილა კი ისევე ქარაგმულად ამხელდა თავს. ჩვენი გახეთის ფურცლები ამ გაშარებას, რომელი დიდხანს გავრძელებად ვეი იტყვს.

„დმერთიც არ არის შეუცდიომლიო“, - თქვა მაშინ დეკსიმ.

ინებ დეილას სიცოცხლის (ამქვეყნიური ცხოვრების) შეწვევებშიც შეეცდა დმერთი? (მაბატოსმ) ჩუმი იყო-მითქა და მშვიდი დეილა... და ცხელი ავთისტოს ერთ დამეს, გამთინისას, წემადევე წავიდა ამარადიული სიმშვიდე“ დაეუვლა.

მასხნდება ხოლმე დეილას ერთი აერთიანი გამოთქმა (სეანეთში თქმული, სტუდენტობისას): „აღზღედ წავიდეოხსე] თუ დავერჩევი?“ ენება დმერთის და დარჩენილიყავდეილა, ჩვენთან, არცთუ სიმშვიდეში! გექუეობინა შენებურად უხმაურად კვილიო საქმეები, გაგვხარდა შენი ნინო დორსეულ ქაღალდ-

მე კი შენი ხსოვნის დღისათვის ამ გაშარების განხსენება მომინდა, რომ შენი სიღლითი (გარეგნულად რომ არ გემწეოვდა) მოგვრულ დიმილს გაექარებინა შენი ახლობლებისთვის სეცდა. ახალგაზრდებისთვის კი თუნდ ერთი კუხებით გამეცნო შენი თავი, როგორც მკვლევარსე კი... შენზე შენი ნაშრომებზე იტყვან.

ნანი ციბირვილი

ინფორმაცია

საქართველოს
საგარეო ურთიერთობების
სახელმწიფო უწყისება

სამაგისტროსი ბიუროსთვის საგარეო ურთიერთობების სამსახურის
პირდაპირი მართვის ინსტიტუტის ფორმირების
ბიუროსთვის მართვის P 1002 C N4 სარეგისტრაციო საბარათი
თავსებრივად პრ.ზ. ბ. კვარაცხელია მიმართა

ფილოლოგიის მენიორაბათა დოქტორის

სამეცნიერო ხარისხი **დოქტორი** მიხეილ ასუბანიანი
დისერტაციის თემა „საბოტაჟი საქართველოში“
საბჭოს წესდრეტი - პროფ. ვ. გუგუშვილი
ოფიციალური ოპონენტები პროფ. კ. ზაქარაიანი პროფ. ვ. ზურაბაძე პროფ. რ. ჯიქაძე
წამყვანი ორგანიზაცია - ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოხუმის ფილიალი
დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 10 ივნისს

ფილოლოგიის მენიორაბათა კანდიდატის

სამეცნიერო ხარისხი მინათა **ციხა რამიშვილი** ასუბანიანი
დისერტაციის თემა „ქართული ქრისტიანული-საქმიანი (საკანონმდებლო) ფუნქციური სტილი“
სამეცნიერო ხელმძღვანელი - პროფ. ვ. კვარაცხელია
საბჭოს წესდრეტი - პროფ. ვ. გუგუშვილი
ოფიციალური ოპონენტები პროფ. ბ. ჭიჭინაძე დოც. რ. ჭრუჭიანი
წამყვანი ორგანიზაცია - სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი
დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 10 ივნისს

დოქტორის **მარგარეტა** ასუბანიანი
დისერტაციის თემა „საბოტაჟი საქართველოში“
სამეცნიერო ხელმძღვანელი პროფ. ვ. გუგუშვილი
ოფიციალური ოპონენტები პროფ. ა. კაკაბაძე დოც. ა. არაბული
წამყვანი ორგანიზაცია - სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 10 ივნისს

დოქტორის **მარგარეტა** ასუბანიანი
დისერტაციის თემა „საბოტაჟი საქართველოში“
სამეცნიერო ხელმძღვანელი პროფ. ვ. გუგუშვილი
ოფიციალური ოპონენტები პროფ. კ. ზაქარაიანი დოც. ბ. ზურაბაძე
წამყვანი ორგანიზაცია - თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 10 ივნისს

თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სადისერტაციო საბჭოს შემადგენელი წევრების დამსახურებაზე წერილობითი მადლობის წერილი

რეგლიკა

ვიც მარგარეტა ასუბანიანი
საგარეო ურთიერთობების
სახელმწიფო უწყისების
მართვის ინსტიტუტის
ფორმირების
ბიუროსთვის მართვის
სარეგისტრაციო
საბარათი

თბილისის სკოლებში მკაცრად უნდა მოხდეს მასწავლებლების სასწავლო პროგრამის და კურსის შედგენის ახალი ქართული ენის ადრეინიციური „მუშაობის წესები“ და „ბი თბილისის წესები“. როცა ქართველი შოთა რუსთაველის პოემის პროსაუღილი ადრეინიციური მისიონერების და რამდენჯერმე გამოცემის კონკრეტული ხუცისა და ორთხ საბანის ძის თხზულებათა ადრეინიციური ადრეინიციური გაცემისთვის, მართალი თუ უარყოფითად, რას უკეთებთ და როგორ გამოავლინებთ კონკრეტულ შედეგებს?

ურც ეს ადრეინიციური გაცემა და გამოცემა, აშკარად, მან ძალიან კარგად იცის, რას აკეთებს არსად წიგნში არსანს უნ ადრეინიციური, ერთა რედაქტორის გამოცემული სად დაიბეჭდა ეს წიგნი. დაახ. მათ იცანთ თუ რა აქვს საქმის სხიდან“ და ადრეინიციური წიგნების. მართალი რატომ უნდათ სკოლის კარგის ასეთ ადრეინიციურს, ქართული მწერლობის და საგარეო, ქართული კულტურის უწყისებისთვის უნდა იქნებოდეს?

გაუპარტიკალი სიტუაცია

„სამ მარგარეტა ასუბანიანი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის კურსის მართვის ინსტიტუტის ფორმირების ბიუროსთვის მართვის სარეგისტრაციო საბარათი“ - ამ საბარათის მართვის ინსტიტუტის ფორმირების ბიუროსთვის მართვის სარეგისტრაციო საბარათი - ამ საბარათის მართვის ინსტიტუტის ფორმირების ბიუროსთვის მართვის სარეგისტრაციო საბარათი

ქართველი მკვლევარის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის კურსის მართვის ინსტიტუტის ფორმირების ბიუროსთვის მართვის სარეგისტრაციო საბარათი - ამ საბარათის მართვის ინსტიტუტის ფორმირების ბიუროსთვის მართვის სარეგისტრაციო საბარათი

დოქტორის **მარგარეტა** ასუბანიანი
დისერტაციის თემა „საბოტაჟი საქართველოში“
სამეცნიერო ხელმძღვანელი პროფ. ვ. გუგუშვილი
ოფიციალური ოპონენტები პროფ. ა. კაკაბაძე დოც. ა. არაბული
წამყვანი ორგანიზაცია - სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დისერტაციის დაცვა გაიმართა 1997 წლის 10 ივნისს

ანებაბა

ხვითი

შემცდნებითი თამაში ძართული პენის სახალისო ფონეტიკის, გრამატიკის, ლექსიკოლოგიისა და სტილისტიკის ელემენტებით.

ორ ფიგსი და ევრილიქი

(შეხვეწა ნაწილი)

ორ ფიგსის მოთმენილია დაეტყო, ხომ შეიძლება დაკარგა მგრამ დიდხანს არ ავლენინეს და მოუცვანეს საყვარელი ცოლის არდილი. გაუღვინენ გზას. პირობის თანახმად წინ თითონ მიდიოდა, უკან კი ევრილიქს ღანღი მიჰყვებოდა. მგრამ მათი ბედნიერება ამჯერადაც ხანმოკლე გამოდგა.

1. მათის ამ მონაკვეთში მოძებნე ა) შემდეგი სიტყვების სინონიმები:

არდილი =

შეუღლეს =

ბ) შემდეგი სიტყვების ანტონიმები:

ხანგრძლივი #

წინ #

2. შინაარსის მიხედვით არსებით სახელებში ასხვებენ კონკრეტულ და აბსტრაქტულ სახელებს.

კონკრეტულია სახელი, თუ ის აღნიშნავს ისეთ რამეს, რასაც ნებითი სახე აქვს, ან რასაც აღვიქვამთ გრძნობათა ორგანოებით (მაგალითად, ვხედავთ, გვეხმის, ვეხებით და სხვა).

მათის ამ ნაწილიდან ამოიწერე ის სიტყვები, რომლებიც აღნიშნავენ ისეთ რამეს, რასაც ნებითი სახე არა აქვს.

სიტყვები, რომლებიც ცარიელ უჯრებში ჩაწერე. აბ-

სტრაქტული ანუ განყენებული სახელებია

ბ	პ	ფ	ქ
რ	ს	რ	ს
ფ	ვ	ბ	პ
რ	ფ	ს	რ

კვადრატის თითოეულ უჯრაში ჩაწერე ყოველ მარცხელს თითოეულ თუ გამოიყენებ, ჩვენი მათის გამოცდის სახელებს მიიღებ.

- -

- - -

- -

- -

- -

შინაარსის მიხედვით არსებით სახელია რომელ ჯგუფს მიკუთვნებთან შენ მიერ ცარიელ უჯრებში ჩაწერილი სახელები?

თუ მოინდომებ, ზოგიერთ მარცხელთა შეერთებით სხვა სიტყვების შეიძლება.

1 4 წლის თვლავლი გიორგი მოხუცი პაპის დასაფლავების შემდეგ დამწუხრებულ ბებიას ეუბნება:

- არ მაწიკონო, ბებო, ხვალე ახალი პაპა უნდა მოგყვანო.

2 თათის მამამ ღიქსები წაუკითხა და ბოლოს დაუმატა:

- ეს ღიქსები შეილია, აკაკო წერეთელმა დაწერა, - თათა დაუქრდა და იკითხა:

- მამიკო, აკაკო წერეთელი ბევრს წერდა და იმითომ

2-დან 5 ელემენტი

დაარქვეს წერეთელი?

3. 4 წლის თათის მეზობელთან უნდა შესვლა. მეზობელს ხელოსანი ჰყავს და ბავშვს დედა მათთან ამიტომ არ უშვებს. არადა, მინდა ხელოსანი, მინდა ხელოსანი, გული გაუწყალა თათიამ დედას.

- გაგახელოსნებ, თუ მიტყუებ მარტაქი! - მოინებინებამ გამოვიდა დედა.

- დედიკო, იმ ბიძისა დედამ ჩაარტყა და გახელოსნდა? - იკითხა თათიამ.

ახალი წიგნები

გარეკანი და
ტიტული ფურცელი

აპოგრიფიანთა საყურადღაო

„აპოგრიფიანთა მიბლიოთეკა“ გამოცემა **ლელო გვერთაძის** წინააღმდეგობითი პარტიული მუშაობის, ნაწილი პრინციპული წინის პრეტენზიაში გამოხატული უნდობის საწინააღმდეგო შემთხვევებს, ვისაც მისაღები გამოცემის პროგრამის მიხედვით ქართული ენის ჩამოყალიბება უწყვეტ სიძლიერეს აწვდებდა პროგრამაში შეტანილი საკითხები სხვადასხვა სახელმძღვანელოშია გაბნეული და მოხდება კერძო არც სახელმძღვანელოების შენება იქნება.

ბ. ჯორბენაძის სასოგადოების თხოვნით დოკუმენტურ პროგრამის შესაბამისად შეადგინა აპოგრიფიანთა დამხმარე სახელმძღვანელო, რომლის პირველი ნაწილსაც ვთავაზობთ მკითხველს. იგი თავის დროზე გამოქვეყნდება „ბურჯი ეროვნებისა“ (№2-12, 1996).

დაეგუბებო: წინის პარა-გრაფების დასაბუთება მისდევს მისაღები გამოცემის პროგრამაში საკითხის დასახლებას. მოკლედ ეს უაღრესად საჭირო წინა აპოგრიფიანთა თვისების და არა მხოლოდ მათთვის. წინის შექმნა შეეძლიათ თხოველთა კომპლექსი და ეთნიკური ეროვნების ინტეგრირებაში (მ. იმერიაშვილი).

არ ღარჩათ ავ ნიხნის გარკაპ.

საენათმეცნიერო კიბაზანი. V

კრებულში იბეჭდება ბ. ჯორბენაძის საზოგადოების წევრთა შრომები, კრებული თემატურად მრავალფეროვანია. მასში შეყულია 50-მდე გამოკვლევა ზოგადი და კონკრეტული ენათმეცნიერების საკითხებზე. გამოცემა მოვლენა იქნებ ვთავაზობდით დაბადებულან 120-ე წლისთავს კრებულის რედაქტორები არიან გ. ბურჯულაძე და გ. გოგოლაძე.

საშუალებას გვაძლევს გეგარკეთილ საქართველოში ისტორიულად მიმდინარე არაერთა პროცესთა ამავე დროს ყველას ანტერგუნებს თავისი გეგარის ისტორია... - გვითხვლობთ წინის ანტერგუნაში უმძლიერებია, დიდი იქნება მკითხველს ინტერესი ამ მნიშვნელოვანი გამოცემის მიმართ.

წინის რედაქტორები არიან აკაკი მ. ქურდიანი და პროფ. ფ. თელიძე.

ჯავალ ჯიხნაპა, თაღის ანათიარკაზის ზაგი და ქართუარკი რისხიითი სახელაგი

წინში შეწინაველია და გაანდ-ისებულა მსოფლიო კრებში თელის განეთარების ორი ძირითადი ვაზა გამოკვლეულია და გამოქვლანდი ათობითის და ექვსობითის რელი დე ადელი ამ განეთარებაში. ნაშრომში გამოქვლანდი თელის განეთარების ზოგადი კანონზომიერების საფუძველზე მსოფლიო კრებში წამოქვლანდი და დასაბუთებული ახალი მიმოთქმა ქართველური რელიგიური სახელუბის ეტიმოლოგიის შესახებ. წინის რედაქტორია რ. დანელია.

არკანდ თოფნიევილი - არკორ ნარკოიქვა ქართული მარასახელაგი

ქართულ გეგარსახელუბს საუკუნეთის ისტორია აქეთი თითოეული მთავარი ზეგნი ქვეყნის ისტორიის ერთი პატარა აგურია ყველა კრიალ კი ამ ისტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი გეგარსახელაგი ისტორიული, ენათმეცნიერული და ეთნიკური უწყველია.

თუ ხართ ქართული ენის გულშემატკივარი,
თუ გიყვართ ქართული ლიტერატურა,
თუ გაინტერესებთ ჩვენი ხალხის გადი,
გაგიოფრეთ გაზეთი

„ბურჯი ეროვნებისა“

